БҮХЫ ОРОНУУДАЙ ПРОЛЕТАРИНАР, НЭГЭДЭГТЫ!

Буряат-Монголой ҮНЭН

КПСС-эй Бурят-Монголой обкомой, БМАССР-эй Верховно Соведэй, КПСС-эй Улан-Удын горкомой орган.

№ 206 (8426) | 1957 оной августын 31, суббото | Сэн 20 мүнгэн

КОМБАЙН, ЛАФЕТНЭ ЖАТКА БОЛОН ХУРЯАЛГЫН БҮХЫ МАШИНАНУУДЫЕ ҮНДЭР БҮТЭЭСЭТЭЙГЭЭР АШАГЛАЯ

Нүүдэл наймаа һайнаар эмхидхэе

Республикын МТС, совхоз, колхозуудаар үбһэ, таряа хуряалгын халуун үеябажа байна. Хэдэн мянган колхозшид, механизаторнууд, хүдөө ажахын мэргэжэлтэд мүнөө үедэ сабшалан, таряалан дээрэ ажаллажа байна. Ниитынгээ малые үбэлэй үедэ хүсэд хүрэхэ тэжээлээр хангаха, таряалангай ургасые богони болзорто, гээлтэ хорологүйгөөр хуряажа, гүрэнтэйгөө амжалтатайгаар тоосохо эрмэлзэлтэйгээр тэдэнэр хүдэлжэ байна.

Таряалан, сабшалан дээрэ ажаллажа байһан хүн зониие эдэй хоолой, эд бараанай элдэб зүйлнүүдээр хангахын тула худалдаа наймаанай предприятинуудай хүтэлбэрилэгшэд бүхы оролдолгоо гаргаха уялгатай. Энэ талаар олохон аймпотребсоюзууд яһала юумэ хэжэ байна. Курумканай аймпотребсоюз аймагай колхозуудай холын бригада, фермэнүүдээр наймаалагшагүй 18 ларёк эмхидхэжэ. Мүн нүүдэл автолавка ябажа байдаг. Автолавкын даагша нүхэр Перова бригада, фермэнүүдээр ходо ябажа, худалдаа наймаа һайнаар хэдэг байха юм. Мүн республикын бусадшье аймагуудаар худалдаа наймаанай олохон хүдэлмэрилэгшэд нүүдэл наймаа эмхидхэжэ хэрэгтэ анхаралтайгаар хандана. Бичурын аймагай Ждановай, Логовскиин нэрэмжэтэ колхозуудай таряаншад дунда Еланай сельпогой хүдэлмэришэн Соковникова хүндэтэй болонхой. Энэ нүхэр эндэ гурбадахи жэлээ нүүдэл наймаа эмхидхэнэ. Колхозник, механизаторнуудта хэрэгтэй эд бараа, эдеэ хоолой зүйлнүүдые абажа, графигай ёһоор холын фермэ, полевой стануудаар наймаалдаг. Лавкадань сай, сахар, конфетэ, тамхин, зуруул, дабһан, мылэ гэхэ мэтын тон шухала хэрэглэлнүүд хододоо байдаг. Мүн үедэ нүхэр Соковникова бригада, фермэнүүдээр ябахадаа эдеэ хоол, эд бараанай тажуугаар, хажуур, хуурай, булюу, алха, дүшэ гэхэ мэтые худалдадаг байна. Гадна эд хэрэглэгшэдэй захяа бэшэжэ абаад, хэрэгтэй юумыень хожомоо асаржа ерэдэг.

Гадна, Зэдын аймпотребсоюзай автолавкые даагша Максим Егорович Чувакинай оролдосото ажалые тэмдэглэхэ хэрэгтэй. Нүхэр Чувакин өөрөө шофёр юм. Үнгэрһэн хабарай эхэр Максим Егорович колхозоошоноор, мүн автолавкын наймаалагшаар хүдэлмэрилжэ эхилһэн байна. Бригада, фермэнүүдээр ябахадаа нүхэр Чувакин дахин ерэхэ саг үдэрөө хэлэжэ үгэдэг, эд бараа хэрэглэгшэдэй захилые сугуулжа дүүргэхын түлөө оролдодог байна. Хэдыхэн һара хүдэлжэ байгаашье, нүхэр Чувакин һара бүринингөө түсэб хододоо үлүүлэн дүүргэнэ.

Гэбэшье, нүүдэл наймаа эмхидхэхэ хэрэгтэ ехэхэн дутагдалнууд үзэгдэнэ. Манай газетын үсэгэлдэрэй номерто Баргажанһаа ерэһэн бэшэг толилогдоо. Мал ажал дээрэ болон тэжээл бэлэдхэл дээрэ хүдэлмэрилжэ байһан колхозшидуудай болон механизаторнуудай дунда аймагта нүүдэл наймаа түс аймагта тон хангалтагүйгөөр эмхидхэгдэнэ, гэжэ энэ бэшэг соо хэлэгдэнэ. Аймагта 4 сельпо, 1 рыбкооп бии юм. Тиихэдэ арайхан 2 сельподо саг үргэлжын нүүдэл наймаа эмхидхэгдэжэ нэрэтэй. Аймпотребсоюз 8 автомашинатай болобошье, нэгэшье автолавка эмхидхээгүй. Эдэ бүгэдэ тухай аймпотребсоюзэй түрүүлэгшэ А. Г. Колмаков һайса мэдэжэ байбашье, зохихо хэмжээ абанагүй.

Иимэрхүү байдал Кяхтын, Сэлэнгын, Байкало-Кударын болон бусад зарим аймагуудта үзэгдэнэ. Кяхтын аймагай Ехэ Нугын Сталинай нэрэмжэтэ колхозой 30 гаран гэшүүд колхозой центрһээ 10-аад километрын газарта тэжээл бэлэдхэжэ байна. «Үглөөнэй харанхыһаа үдэшын харанхы болотор хүдэлнэбди. Колхозой центр ошожо, хэрэгтэй эд бараа худалдажа абаха сүлөөтэй саг манда үгы. Гэбэшье, Ехэ Нугын сельпо нүүдэл наймаа эмхидхэнэгүй. Үбһэн дээрэ һараһаа үлүүтэй болообди. Тэдэ сельпогой нэгэшье хүдэлмэрилэгшые харааүйбди, тамхин, зуруул, мылэ абахын түлөө хүндэ хүниие Ехэ Нуга гү, али Харьяста эльгээхэ баатай болонобди» гэжэ булэг колхозшид бэшэнэ.

Энэ бэшэг юун тухай гэршэлнэб гэхэдэ, Кяхтын аймпотребсоюзай (түрүүлэгшэнь Е. И. Караваев) хүтэлбэрилэгшэд колхозшидуудай, механизаторнуудай эрилтые хангахын түлөө оролдолго хэнэгүй эбинэгүй.

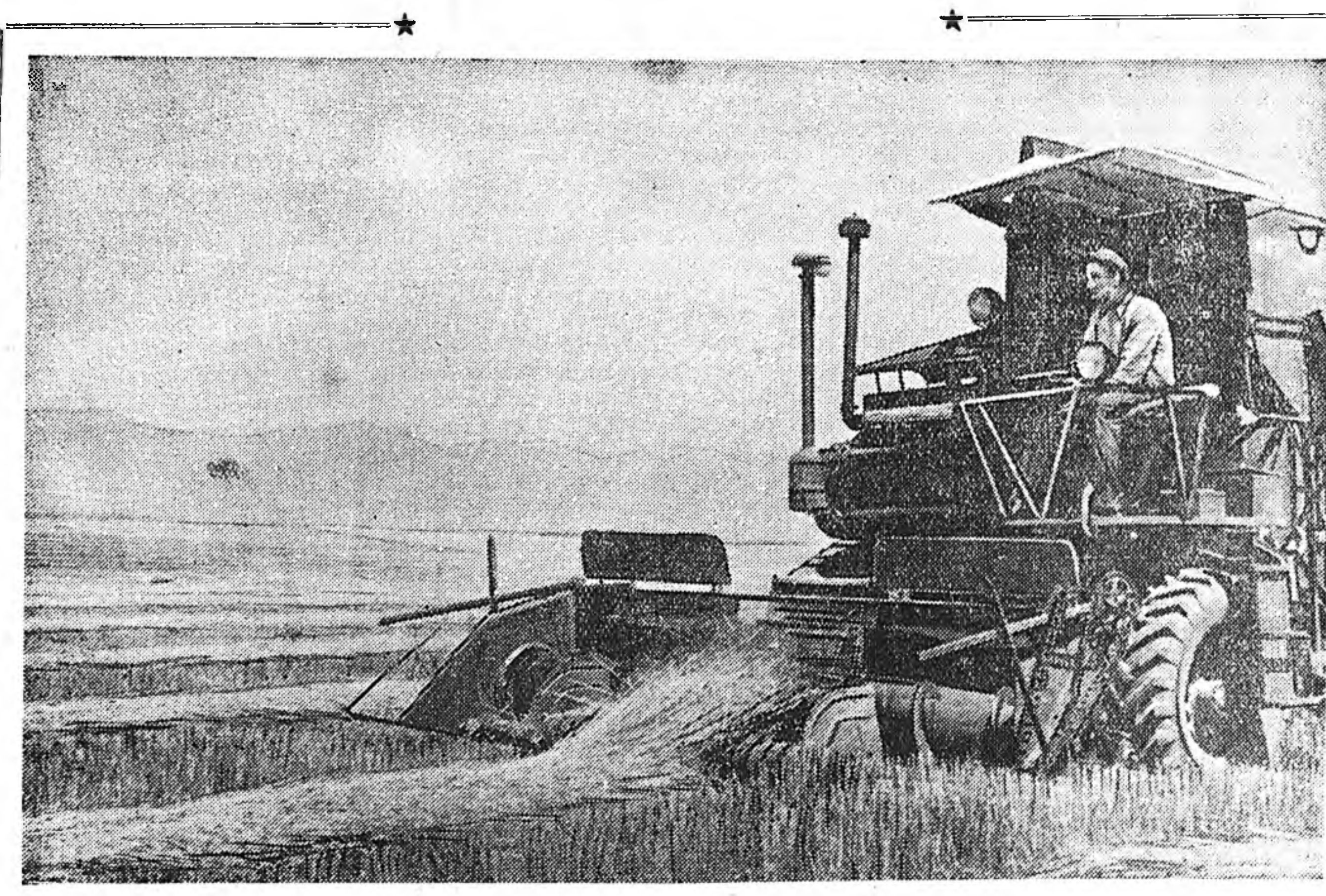
Иимэ жэшээ баримтануудые олоор харуулжа болоно. Имагтал сельпо, аймпотребсоюзуудай хүтэлбэрилэгшэдэй нүүдэл худалдаа наймаа эмхидхэхэ шухала хэрэгтэ хайша хэрэггээр, ёһо тэдыгээр хандадаг дээрэһээ, поли, сабшалан дээрэ ажаллажа байһан колхозник, механизаторнуудай эрилтэ зарим ушарта хүсэд хангагданагүй.

Тиихэдэ олохон аймагуудай партийна, советскэ организацинууд хадаа аймпотребсоюз болон сельпогой хүтэлбэрилэгшэдтэ шанга эрилтэ табинагүй, нүүдэл худалдаа наймаа эмхидхэхэ хэрэгтэ бии байһан дутуу дунданууды абсэшоод байна.

Эгээл энэ үедэ тэжээл бэлэдхэлгэ, таряа хуряалга дээрэ хүдэлмэрилжэ байһан механизаторнууд, колхозшидуудта халуун анхаралаа хандуулжа, тэдэнэй эрилтые хаһа саглан, хүсэд дүүрэнээр хангаха гэшэ аймагуудай партийна, советскэ оргнуудай, культурын болон худалдаа наймаанай эмхи зургаануудай шухала зорилго болоно.

Аймпотребсоюз, сельпогой хүтэлбэрилэгшэд нэгэшье бригада, гүүртэ орхингүй, тэндэхи хүн зониие нүүдэл наймаагаар хүсэд хангажа байхаар ажал хүдэлмэреэ эмхидхэхэ уялгатай. Нүүдэл наймаанай (авто, морин лавканууд) ябаха маршрут график зохёожо, тэрэнэй дүүргэлтые хинажа, шалгажа байха ёһотой. Мүн нүүдэл наймаанда хүн зондо хэрэгтэй һайн шанартай эд бараа, эдеэ хоолой зүйлнүүд нэн түрүүн табигдаха зэргэтэй.

Хүдөө нютагуудта нүүдэл худалдаа наймаа зүбөөр эмхидхэжэ, үбһэ, таряа хуряалга дээрэ хүдэлмэрилжэ байһан хүн зоной эрилтые хүсэд хангаха гэшэ худалдаа наймаанай хүдэлмэрилэгшэдэй мүнөө үеын нангин уялга болоно.

Киргизскэ ССР. Далайн нюрууһаа 1800 метр үндэр газарта байдаг Иссык-Кулиин хотогорто Иссык-Кульска областиин колхозууд болон совхозууд намарай шэниисые амяарлан хуряагаа. Зарим полинуудһаа дунда зэргээр гектар бүриин 35 центнер таряан сохигдобо.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Тюпскэ МТС-эй нэгэ комбайн «Победа» колхозой полинууд дээрэ амяарлан хадагдаһан шэниисые суглуулан сохижо ябана.

ТАСС-эй фотохронико.

Ажалынь юундэ һаатанаб

«Гигант» колхозой полинууд дээрэ хүдэлмэрилдэг Гашейн МТС-эй механизаторнууд яһала оролдожо, эдэбхитэй шударгыгаар ажалладаг гэшэ. Эндэ полевой гол хүдэлмэрииие барагсаан тракторна бригаданууд хэжэ гарадаг юм.

Энэ жэлдэ механизаторнууд болон колхозшидуудай оролдосотойгоор ажаллаһанай ашаар ороохо таряанай болон бусад ургамалнуудай бараг һайн ургаса ургуулагдаа. Мүнөө зорилго юуб гэхэдэ, энэ ургасаяа гээлтэ хоролтогүйгөөр саг болзортонь хуряажа абаха хэрэгтэй. Хамагай түрүүндэ, таряа хуряалгын түрүү арга болохо амяарлан хуряалгые үргэнөөр хэрэглэхэ шухала. Энээнэй тулада колхоз мүнөө жэлдэ 3 мянга гаран гектарай таряае амяарлан хуряахаар түсэблэһэн юм.

Мүнөө жэлдэ хура бороотойшье байгаа һаань, механизаторнууд саг болзортоо таряагаа амяарлан хуряажа захалаа һэн. Зарим түрүү машинистнууд, жэшээлхэдэ, Никон Евдокимов, комбайнер Леон Фетисов гэгшэд үдэр соо 20 гаран гектарай таряа амяарлан хадана, суглуулан сохино.

Механизаторнуудай хэды оролдожо ажаллабашье, лафетнэ жаткын, комбайнай агрегадуудые туһалбарин хүдэлмэришэдөөр хангаха тушаа колхозой правлени һанаагаа зобонагүй. Илангаяа нүхэр Кушнарев бригадиргай дүрбэдэхи комплексно бригадада агрегадууд хүнүүдээр дутуу. Эндэ зарим комбайнай агрегадуудта солоомо унагаажа ябаха хүнүүдые табинагүй, таряа зөөхэ хүнүүд дутуу, һая нэгэ үдэр комбайнай агрегат туһалбарин хүнүүдэй дутуу байһан дээрэһээ 5—6 час соо зогсожо байгаа.

Иимэрхүү баримтанууд мүн колхозой 2-дохи, 3-дахи бригаданууды үзэгдэнэ.

Сагай орой болоһые мэдэжэ байгаад, колхозой правлени лафетнэ жаткануудаа, комбайнай агрегадуудаа туһалбарин хүнүүдээр гүйсэд хангажа, һаадгүйгөөр ябуулха тушаа колхозой правлени, тэрэнэй түрүүлэгшэ нүхэр Родионов һанаагаа зобонагүй.

Т. Гармаев.

Новгородско область таряа тушааха гүрэнэйнгөө түсэбые болзорһоонь урид дүүргэбэ

Новгородско областиин колхознигууд, МТС-эй хүдэлмэрилэгшэд, хүдөө ажахын мэргэжэлтэд Агууехэ Октябриин социалистическэ революциин 40 жэлэй ойн хүндэлэлдэ социалистическэ мүрысөө дэлгэрүүлжэ, таряа тушааха гүрэнэйнгөө түсэбые болзорһоонь урид, августын 25-да дүүргэбэ. Гүрэндэ таряа тушаалга үргэлжэлһөөр.

Украинада 13 миллион гектар таряан хуряагдаа

КИЕВ, августын 27. (ТАСС). Украинын колхоз, совхозуудта 13,6 миллион гектар ороохо таряан хуряагдаад байна. Энэнь нёдондоной энэ үеынхидэ орходоо 2 миллион шахуу гектараар ехэ. Одесскэ областиин хүдөө ажахын хүдэлмэрилэгшэд таряагаа хуряажа дүүргэбэ. Крымскэ, Эстонско, Сталинскэ, Днепропетровско областьнуудай колхозуудта хадагдаһан таряан булта сохигдобо.

Республика дотор ногоон тэжээл болохо кукурузын, мүн таряанай хуряалга үргэлжэлһөөр. Кукурузын ногоон набша намагай ехэнхэрынь силос дарагдаха, мүн малай хоол болохо юм.

Хооһон найдуулга хэндэ хэрэгтэйб?

Мүнөө жэл Прибайкальска аймагай олонхи колхозуудай полинуудта үдхэнөөр ургаһан таряан хэбтэшоо. Энэ таряае тусхай түхеэрэлтэгүйгөөр — мотовилогүйгөөр амяарлан хуряахань бэрхэ. Жэшээлхэдэ, «Путь коммунизма» колхоздо хэбтэшэһэн 500 гектар таряан бии. Тиимэ полинуудта мүнөө лафетнэ жаткануудай ороод үдэртөө 20 гектарай орондо арайхан гэжэ 8—10 гектар хадана. Хирэ-хирэ болоод лэ жатканууд хагсадаг, эбдэрдэг байха юм.

Энэ колхозойхид лафетнэ жаткануудта мотовилонуудые хэжэ үгыт гэжэ Итанцын МТС-эй хүтэлбэрилэгшэдтэ хэлэһээр үнинэй. Һая МТС-эй машинно-тракторна мастерскоёй даагша нэгэ мотовило абажа ерээд, тэрэнээ таарууляжа шадангүй, һөөргөө бусашоо. Тэрэ гэһээр 4—5 хоноб, мотовилошье ольгээгдэнэгүй, МТМ-эйе даагшашье харагданагүй. Харин тиихэдэ лафетнэ жатка миин зогсожо байна.

Мүн бусадшье колхозуудта иимэрхүү баримта үзэгдэнэ. Олон полинуудай таряанай хэбтэйһээ боложо байгаад, Итанцын МТС-эй хүтэлбэрилэгшэд, илангаяа инженерно-техническэ хүдэлмэрилэгшэд лафетнэ жаткануудта тодхохо мотовилонуудые эртэнһээ бэлэдхэхэ тушаа һанаагаа зобоогүйнь гайхалтай. Тэдэ мүнөөшье энээхэн шалтагаан дээрэһээ лафетнэ жаткануудайнгаа зогсожо байхада, һанаа амар һуужа байнад.

В. Карнаков.

Таряагаа амяарлан хуряана

Баргажан. Уро-Читканска сельсоведэй «Большевик», Ворошиловай, XVIII партсъездын нэрэмжэтэ колхозууд таряа хуряалгые богонихон болзор соо, гээлтэ хорологүйгөөр дүүргэхын тула амяарлан хуряажа захалба. Ворошиловай нэрэмжэтэ колхоздо хоёр лафетнэ жаткаар түрүүшын үдэр 25 гектар шэниисэ хадаба. Тиихэдэ, лафетнэ жаткын машинист Георгий Пилипенко таряан ажалай бригадада 6 часай турšада 12 гектар шэниисэ хадаба.

Мүн XVIII партсъездын нэрэмжэтэ колхоз түрүүшын хоёр үдэр соо 70 гектар шэниисэ амяарлан хуряаба. Лафетнэ жаткын машинистнууд Удовиченко, Максимов гэгшэд үдэр бүри 18—20 гектар хадана. Мүнөө таряа хуряалга аймаг дотор үдэрһөө үдэртэ улам үргэдэжэ байна.

О. Раднаев.

2 үдэрэй туршада 45 гектар хадаба

Хэжэнгын аймагай Ворошиловай нэрэмжэтэ колхозой поли дээрэ, урда жэлэйхидэ орходоо һайн ургаса хуряагдахаар хүлеэгдэнэ.

Энээниие саг соонь, гээлтэ хорологүйгөөр хуряажа абахын түлөө колхозой хоёр бригада амяарлан хуряалгада оронхой. 2-дохи комплексно бригадын поли дээрэ Хэжэнгын МТС-эй комбайнер Рашат Валеев, тракторист. Данзан Дансаранов түрүүшын хоёр үдэрэй туршада 45 гектар хара таряа амяарлан хадаба. Таряа хадалга үргэлжэлһөөр.

Д. Доржиев.

Хайшан гээд эрхим шанартай силос дарахаб?

Һүүлэй жэлнүүдтэ манай республикын колхозууд силос ехээр дарадаг болоо. Зүгөөр, колхоз, совхоз бүхэн силос ехээр дарадаг болоошье һаа, хэжэ хэлэхэ болоо һаа буруу болохо. Зарим колхозууд силосые үшөөл тоодоргүй байнан зандаа. Зарим газарнуудта силостэ гэжэ тусхайтаар тариһан ургамалнуудые лэ—наран сэсэгээр, кукурузаар силос дарадаг байна. Үбэлжэлгын үедэ малдаа хүсэд хүрэхэ хэмжээтэ тэжээл бэлэдхэхын тулада, тарималай ургамалнуудһаа гадна, мүн хээрын ногоогоор, үрмэдэнь, шаралжаагаар, халаахайгаар силос дараха хэрэгтэй. Иимэ арга боломжо колхоз, совхоз бүхэндэ бии.

Манай эндэ тарималнуудһаа гадна, ямар ургамалнуудаар силос даража болохоб?

Хамагай түрүүндэ, сабшалангууд дээрэ ургадаг янза бүриин ногоонуудаар силос даража болохо юм. Сабшалан дээрэ ургаһан ногоон нарай зөөлэн, үшөө сэсэглээдүй байхадань сабшажа силос дарахада һайн. Намарай сагта хэнзэ ногоогоор силос дарахада таарамжатай байдаг. Хоёрдохёо ургаһан хэнзэ ногоон шэмэтэй.

Мүн хартаабхын, газарай бусад эдеэнүүдэй эшэ намаануудаар, тиихэдэ солоомо, мэхинээр силос дарахада болохо.

Силос дарахадаа иимэ заабаринуудые ходоодо һанажа ябаха хэрэгтэй. Тон түрүүндэ, силос болгон даргадажа байһан тэжээл хүсэд нойтон байха ёһотой. Силослэгдэһэн элдэб тэжээл 60-һаа баха бэшэ, 90-һээ ехэ бэшэ процент шииг нойтон байгаал һаа эһэдэг, амтаран шанаржадаг юм. Хэрбээ силостэ даргадажа байһан тэжээл хуурай байгаа һаа, зохидоор нябшын нягтардагүй, тиимэһээ хооронднуурнь агаар үлэжэ, элдэб шумуулнууд тэндэнь үдэжэ, буритуулдаг, гутаадаг байна.

Силос дарахадаа ногоое заатагүй һайнаар хэршэжэ, жэжэдхэхэ хэрэгтэй. Мүн һайнаар шэглэхэ хэрэгтэй. Ожорһо, хулһа, мүн солоомо, мэхинэ гэхэ мэтын хуурай шанартай тэжээлнүүдые үһэлиг ургамалнуудтай—залуу хэнзэ ногоо, газарай элдэб эдеэнүүд, наран сэсэг гэхэ мэтэнүүдээр холижо, силос дарахада һайн.

Силос даргашад, энэ заабаритай танилсагты!

Таряа хуряаһанай һүүлдэ полинууд дээрэ үлэдэг элдэб буртаг үбһэнүүдые сабшажа, силос болгон дарахада болохо. Тиимэ үбһэнүүдые комбайнаар доогуур хадуулан хуряахадашье болодог. Орой ургаад, эдеэшээгүй хүхэ байһан таряанай солоомо, мүн буртаг үбһэнүүдые намар солоомо, мэхинэнтэй холижо силостэ дарахада аргагүй һайн тэжээл болодог юм.

Хэрбээ таряан ямар нэгэн шалтагаанаар орой болотор эдеэшэнгүй байгаа һаань, али эртэ хюруу унажа, хүлдөөжэрхёо һаань, тэрэ полиие хадаад, ногоон солоомыень силосдожэрхихэдэ бэрхэ. Иимэ полиин эдеэшэхэ, үгыень, али хүлдэһэн үгыень тэрэ шиидхээд, саг дары силос болгон дараха хэрэгтэй. Солоомониинь сэл хүхэн, нарай зөөлэн байхадаал эрхим шанартай силос болодог.

Ямаршье ургамалаар силос дарахадаа, нэгэ имэ зүйлые мартажа болохогүй. Ургамалай шэмэ багатай байха тумань һайнаар хэршэжэ, жэжэдхэхэ хэрэгтэй.

Хартаабхын эшын шарлангүй, үшөө ногоон байхадань, силослэхэ хэрэгтэй. Хартаабхая үшөө малтажа абаагүй байхадаа эшыень сабшажа, силостэ оруулдаг юм. Сахарай зүйл багатай байдаг тулада хартаабхын эшэ һайн силос болодоггүй гэжэ тоолгоодог. Тиимэһээ һайнаар эһэхынь, амта орохынь тулада хартаабхын эшые сахарай зүйл ехэтэй ургамалнуудтай, жэшээлхэдэ, хэнзэ ногоотой холижо, силостэ дарахада һайн. Хэршэһэн солоомо, мэхинэтэй холижо, хартаабхын эшые силостэ дарахада бүришье һайн.

Хартаабхын эшые жаткаар гү, али лобогрейкээр сабшахада таарамжатай байдаг. Зүгөөр, тэдэнэй хажуурай эри обоолгодоһон шороойһоо хэдэн сантиметр дээгүүр ябаха ёһотой. Хартаабхын рядуудай хүндэлэнгөөр бэшэ, харин утаашань машина ябуулгадажа, эшэнүүдынь хэһэг хэһэгээр унагаагдажа байха ёһотой. Ингэжэ сабшахада хартаабхын эшэнүүд шорой болодоггүй юм. Хэзээр шорой болошоһон, али хатажа набшыһаһан хартаабхын эшые силослэхэнэй хэрэггүй.

Сахарай свёклын эшээр силос дарахада илангаяа һайн. Сахарай свёкло болон газарай бусад эдеэнүүдые хэршэгдэһэн хуурай тэжээлнүүдтэй холижо силослэхэдэ таарууу.

Ямаршье ушарта силос дарахадаа элдэб тэжээлнүүдые холингүй, худхангүй, амин амарнь дээрэ дээрэһээнь хэжэ болохогүй. Элдэб ургамалнуудые хэдэн һайнаар холижо, худхажа, силос дарахадаал эрхим шанартай тэжээл болодог юм. Хэрбээ солоомо, мэхинэе элдэб ногоотой холижо силос дараха гэе һаа, машинаар суг хэршүүлхэ хэрэгтэй.

Нүхэ, траншейнүүд соо, али бусад түхеэрэлтэнүүд соо силос дарахадаа нэгэ үдэр хоёр метрһээ бага бэшэ зузаантайгаар, һайнаар шэглэжэ тэжээл хэжэ хэрэгтэй юм. Силос дарахадаа һайнаар шэглэхэ шухала. Мууугаар шэглэгдэһэн силос түргэнөөр халажа, бурьтадаг, доошоо ехээр һуудаг, тиигэжэ шанараа гээдэг байна.

Дараһан силосэйтэй нүхэ, траншейе һайнаар хушаха ёһотой. Силос дарахадаа нүхэеэ дүүргээд, дээгүүрынь тоолёр хушаха хэрэгтэй байдаг. Хэрбээ тоольгүй һаа, хүбхэнгөөр гү, али хюрөөгүй хибэдһээр 2—3 сантиметр зузаантайгаар хушаха хэрэгтэй. Тоолёр Хушаһанай һүүлээр хүрзэнһаан шабараар 15 сантиметрһээ бага бэшэ зузаантайгаар хушаха хэрэгтэй. Энэ хушалтын хатахадаа хахарха, гантахагүйн тулада шабар зуурахадаа хэршэһэн солоомо гү, али ногоо холилсохоодо һайн.

Тэрэнэй һүүлээр шабарай һайн хатаһан хойно дээгүүрынь 20—25 сантиметр зузаантайгаар шорой обоолгодог.

Силослэгдэһэн тэжээлэй мүльһэтэн хүршэхэгүйн тулада дээгүүрынь нэгэ метрһээ бага бэшэ зузаантайгаар солоомо обоолжорхихо хэрэгтэй.

В. Максимов, Хүдөө ажахын наукануудай кандидат.

СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Указ

КПСС-эй Рязаниин обкомой нэгэдэхи секретарь А. Н. Ларионовые Ленинэй орденоор шагнаха тухай

КПСС-эй Рязаниин обкомой нэгэдэхи секретарь А. Н. Ларионовой түрэһөөр 50 наһа гүйсэһэнтэй дашарамдуулан, мүн Совет гүрэнэй үмэнэ тэрэнэй ехэ габьяатай байһыень тэмдэглэн, Ларионов Алексей Николаевичые Ленинэй орденоор шагнаха.

СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшэ **К. ВОРОШИЛОВ.**

СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Секретарь **М. ГЕОРГАДЗЕ.**

Москва, Кремль.
1957 оной августын 29.

Буу зэбсэг хуряаха тушаа хэлсээнэй боложо байhантай дашарамдуулан Советскэ Правительствын хэhэн

МЭДҮҮЛГЭ

ЛОНДОН, августын 27. (ТАСС). Буу зэбсэг хуряаха талаар хэлсээнэй боложо байhантай дашарамдуулан Советскэ правительствын хэhэн мэдүүлгые буу зэбсэг хуряаха талаар ООН-эй комиссиин подкомитедэй мүнөөдэрэй заседани дээрэ СССР-эй түлөөлэгшэ В. А. Зорин уншаа.

Мэдүүлгэ соо иигэжэ хэлэгдэнэ: буу зэбсэг хуряаха тухай хэлсээн Нэгэдэмэл Нацануудай Организацида хэгдэжэ эхилhээр арба гаран жэл үнгэрөө. Тиихэдэ буу зэбсэг хуряаха талаар ООН-эй комисси байгуулагдаhаар олон жэл боложо байна. Гэбэшье, энэ комиссиин, тэрэнэй подкомитедэй ажал-ябуулга мүнөө хүрэтэр урагшагүй байhаар. Буу зэбсэг хуряаха талаар подкомитедэй Лондондохи сесси дээрэ таба hарын турша соо боложо байhан хэлсээн яhалаар үнгэржэ байна гэжэ дэлхэйн олониитэдэ этигүүлхэ гэжэ оролдогшод сэхэ руунь зүбөөр хэлэнэгүй гээшэ. Энэ үе соо подкомитет хадаа урдаа табигдажа байhан зорилгонуудые шиидхэхэ талаар урагшаа нэгэшье алхам хэжэ шадаагүй. Тиигэжэ байхадань, баруун оронуудай правительствонууд бүхы түхэл янзын буу зэбсэгүүдые, тэрэ тоодо атомна, водородно зэбсэгүүдые олоор бүтээжэ байна. Хойто-Атлантическа ээрхэг түримхэй бүлэглэлэй Совет Баруун Европын хэдэн гүрэнүүдтэ—бүлэглэлэй гэшүүдтэ, тэрэ тоодо Баруун Германида атомна зэбсэг үгэхэ гэhэн шиидхэбэри гаргаhан байха юм.

Олон оронуудай арадуудай эрид шангаар буруушаажа байhыень харадаа абангүйгөөр Холбоото Штадуудай правительство хадаа НАТО-да ородог Баруун Европын гүрэнүүдэй газар дээрэ тусхай зорилготой, атомна зэбсэгээр хангагдаhан сэрэгүүдээ байралуулжа захалаа. Буу зэбсэг хуряаха тухай урагшагүй хэлсээнэй боложо байха үедэ дээрэ дурсагдаhан ябуулга хэгдэжэ байна.

Саашадаа мэдүүлгэ соо иигэжэ хэлэгдэнэ: подкомитедэй хүдэлмэриин урагшатай байхын, мүн зохихо шиидхэбэринүүдые түргэнөөр баталан абаха ябадалыень хангахын тулада Советскэ правительство ехээр оролдодог байгаа. Энэ зорилгоор Советскэ правительство подкомитедэй мүнөөнэй сессиин болохын бүри урда тээ тус сессидэ гадаадын хэрэгэй министрнүүд, сэрэгэй зургаануудай харюусалгата түлөөлэгшэдэй хабаадалгатайгаар, суглараа hаань hайн гэжэ дурадхал оруулhан байна. Теэд подкомитедтэ ородог баруун гүрэнүүд Советскэ правительствын тус дурадхалые абахаhаа арсаа hэн. Энэнь сессиин хүдэлмэриин ябасада муу нүлөө үзүүлhэниинь элитэ байна бшуу.

Буу зэбсэг хуряаха үргэн ехэ программа хараалhан дурадхалнуудые СССР-эй правительство подкомитедэй мүнөөнэй сессиин эхилэн сасуу үзэмжэдэнь табиhан байгаа. Эдэ дурадхалнууд баруун гүрэнүүдэй хараа бодолые, мүн ООН-эй Генеральна Ассамблейн арба нэгэдэхи сесси дээрэ олон гүрэнүүдэй түлөөлэгшэдэй хэлэhэн hанамжануудые хараада абан зохёогдонхой. Гэбэшье, подкомитедэй сесси дээрэ Советскэ правительствын оруулhан эдэ дурадхалнуудые США-гэй, Англиин, Франциин, Канадын түлөөлэгшэд дэмжээгүй. Буу зэбсэг хуряаха талаар имагтал зарим зэргын хэмжээнүүдые абаха тухай хэлсээ баталха тушаа хөөрэлдэхэ хүсэлэнтэйбди гэжэ эдэ гүрэнүүдэй түлөөлэгшэд мэдүүлhэн байна.

Буу зэбсэг хуряаха асуудалые хойшолуулангүй хүсэдөөр шиидхэхэ гэhэн бодол баримталдаг болобошье, баруун гүрэнүүдэй хараа бодолые анхаралдаа абан, мүн буу зэбсэг хуряаха хэрэгые байраhаань урагшань дабшуулха эрмэлзэлгые хүтэлбэри болгон, буу зэбсэг хуряаха талаар зарим хэмжээнүүдые абаха дурадхал Советскэ правительство апрелиин гушанда оруулhан байна.

Буу зэбсэг зарим зэргээр хуряаха тухай советскэ дурадхалнууд соо зэбсэгтэ хүсэнүүдые, буу зэбсэг болон сэрэгэй бюджедүүдые хорооохо, тэрэшэлэн бусадай газар дээрэ байдаг хариин гүрэнүүдэй сэрэгэй базануудые удаа дараалуулан усадхаха. гурим, уласхоорондын шанга байдал hуларуулха зорилготой хэдэ хэдэн хэмжээнүүд хараалагдаhан байха юм.

Атомна болон водородно зэбсэг хүсэдөөр хорихые США-гэй, тэрээнэй союзнигуудай эрид арсаhыень хараадаа абан, бүхы түхэл янзын атомна, водородно зэбсэг, тэрэ тоодо авиационно бомбо, атомна болон водородно хүсөөр дүтэшье, холошье hүрэдэг ракетэнүүдые, атомна артиллери гэхэ мэтые сэрэгэй зорилгоор хэрэглэхэhээ арсаhан тухайгаа гүрэнүүдэй тангаригаа үгэн уялгануудые абаха ябадалые түрүүшын алхам болгон Советскэ Союз апрелиин 30-да дурадхаа hэн.

Ядерна зэбсэг туршалгые заатагүй хүсэдөөр болюулхые Советскэ Союз хүсэдэг юм. Теэд иимэ алхам хэхээр бэлэн байhанаа баруун гүрэнүүд харуулаагүй. Тиимэhээ Советскэ правительство хэлсээ түйлахые хүсэжэ байhан туладаа ядахын сагта ядерна туршалгануудые саг зуура, хоёр-гурбан жэлэй туршада болюулхые дурадхаhан байгаа. Баруун гүрэнүүдэй хүсэл эрмэлзэлгые хараадаа абан Советскэ Союз хадаа туршалга болюулха тухай хэлсээнэй дүүргэлтын хойноhоо ажаглажа байха хиналтын постнуудые СССР-эй, США-гэй, Великобританиин газарнууд дээрэ, мүн Номгон океан шадар али али талаhаа байгуулха гэhэн дурадхал оруулаа hэн.

Бүхы хүн түрэлтэндэ туhатай байхань элитэ эдэ хэмжээнүүд hайшаагдаха бэзэ гэжэ hанахаар байhан юм. Гэбэшье, ядерна зэбсэг туршалгые болюулха гү, али ядахын сагта саг зуура, хоёр-гурбан жэл соо болюулха тушаа баруун гүрэнүүдтэй хэлсээн баталагдажа шадагдаагүй. Атомна, водородно зэбсэг туршалгые зогсоохо тухай дурадхалые США арсадаггүй хэбэртэй байбашье, энэ асуудалаар хэлсээ түйлаха аргагүй болгожорхиhон байна. Юуб гэхэдэ, энэ дурадхал бэелүүлхэ ябадалые буу зэбсэг хуряаха талаар хэлсээ түйлахада бэрхэтэйшэг бусад хэмжээнүүдтэй зорюута холбодог байха юм. Теэдшье дурсагдаhан бэрхэшээлнүүд баруун оронуудай өөhэдынь баримталдаг хараа бодолhоо уламжалан тохёолдодог байна бшуу. Тусхайлбал, тэдэнэр хадаа сэрэгэй зорилгоор хэрэглэхын тулада тэhэрдэг материалнуудые үйлэдбэрилэн гаргаха ябадал болюулха тухай хэлсээнэй түйлагдатар, ядерна зэбсэг туршаха ябадал саг зуурашье зогсоохые зүбшөөхэгүй байнабди гэжэ хэлэдэг.

Зүгөөр, тиихэдээ США хадаа туршалгые оройдоол арбан хоёр hарын турша соо, тайлбарилан хэлэбэл, ээлжээтэ туршалга хэлгэдэ бэлэдхэхэдэ хэрэгтэй болохо саhаа ехэ бэшэ болзор соо зогсоохые зүбшөөдэг байна. Теэд США-гэй августын 21-дэ хэhэн мэдүүлгэ соо туршалга зогсоохо болзорые үшөө арбан хоёр hараар hунааха тухай хэлэгдэhэн байна. Гэбэшье, элдэб эрилтэнүүдэй табигдаhан дээрэhээ энэ болзор тухай хэлсээ түйлахань түрүүшын болзор тухай хэлсээ түйлаха ябадалhаа бэрхэтэйшье байжа болохо байна.

Баруун гүрэнүүдэй hүүлшын дурадхалнуудай ёhоор гүрэнүүд хадаа урда тээнь бүтээhэн ядерна зэбсэгүүдээ өөрынгөө мэдэлдэ барижа байха, мүнөө үйлэдбэрилэн абтаад байhан тэhэрдэг материалнуудайнгаа запасаар иимэ зэбсэг бүтээхэ ябадал хараалагдахаhаа гадна, ядерна зэбсэг хорихые баруун гүрэнүүд эрид шууд буруушааhан байна.

Тэhэрдэг материалнуудые үйлэдбэрилэн гаргалгые болюулха тухай американска дурадхалай хэрбээ абтаа hаань, тэрэнэй hүүлээр Холбоото Штадуудта атомна болон водородно бомбонуудай урда мэтэ бүтээгдэдэг байха, мүн атомна зэбсэг урда мэтэ хоригдоогүй байха туладань энэ дурадхалын ямар удхатай гээшэб? гэжэ асуухаар байна. Эдэ баримтанууд юу харуулнаб гэхэдэ, США, тэрэшэлэн Англи үнэндөө атомна, водородно зэбсэг үйлэдбэрилгые болюулхаа оройдоошье хүсэнэгүй.

Ядерна зэбсэг туршалгые хорихо тухай асуудал ООН-эй подкомитедтэ зүбшэн хэлсэлгэ атомна, водородно бомбонуудые туршан тэhэлхэ ябадалай үргэлжэлhөөр байhанай түлөө баруун гүрэнүүдэй, хамагай түрүүндэ США-гэй болон Великобританиин зонхилхы хүнүүд бүрин харюусалгатай гэжэ харуулна.

Атомна, водородно зэбсэгүүдые хэрэглэхэ гээшэ заатагүй юм. Тэрэниие хэрэглэхэhээ арсаха тухай бэшэ, имагтал энэ зэбсэгые ямар эрхэ байдалда хэрэглэжэ болохо байhые тодорхойлхо тухай хэлсээ хэжэ болохо юм гэhэн хэбэртэйгээр ушар байдалые харуулха гэжэ баруун гүрэнүүдэй правительствонууд оролдоно гээд мэдүүлгэ соо заагдана. Тусхайлбал, ООН-эй Уставай 51-дэхи статьягай үндэhөөр ядерна зэбсэг хэрэглэжэ болохо юм гэжэ мэдэрхые дурадхаhан байна. Теэд добтолуулаад байгаа hаа гүрэнүүдэй өөрыгөө хамгаалха эрхэтэй байhые Уставай тус статья тодорхойлhон байна бшуу. Иимэ найруулгые баталан абаа hаа ядерна зэбсэг хорихо ябадалда хүргэхэгүйhөө гадна, үнэндөө энэ зэбсэг элитээр хэрэглэхэ ябадалда хүргэхэ байна гэжэ ойлгохонь бэрхэтэй бэшэ бшуу. Иимэ найруулга хадаа өөhэдыгөө хамгаалха эрхээ хэрэглээбди гэhэн шалтаг бараад атомна, водородно зэбсэг хэрэглэхэ арга ээрхэг түримхэйшүүлдэ олгожо болохо байна бшуу.

Дэлхэйн хоёрдохи дайн дүүрэhээр арбан хоёр жэл болобо гэжэ саашадаа мэдүүлгэ соо хэлэгдэнэ. Теэд баруунай томо томо гүрэнүүдэй зэбсэгтэ хүсэнүүд амгалан сагай эрхэ байдалда тааруулан хороогдоогүй байhаар, тиихэдэ дайнай дүүрээгүй байhан шэнги сэрэгүүдынь хариин оронуудай газар дээрэ байрлаhан зангараа. США, Великобритани, Франци энэ тааруугүй байдал усадхахые хүсэнэгүй, харин шэнэ дайнда бэлэдхэл хэнэ гэжэ баримтанууд гэршэлэн харуулна.

НАТО-да ородог оронуудай зэбсэгтэ хүсэнүүдэй тоо 1956 ондо 6—7 миллион хүн болоhон байгаа, тиихэдэ энэ бүлэглэлдэ хабаадагшадай сэрэгэй гаргаша дүн хамтадаа 1957 ондо 58—60 миллиард долларhоо бага бэшэ байха юм.

Советскэ Союз зэбсэгжэжэ, мүн өөрыгөө хамгаалгада бага бэшэ зөөри гаргашалжа байна гэжэ хэлэхэдээшье болохо. Иимэ юумэшье хэгдэнэ даа. Ушарынь хадаа СССР, мүн эб найрамдалда дуратай бусад гүрэнүүд Советскэ Союзые тойроод НАТО-гэй базанууд гэжэ нэрлэгдэдэг США-гэй сэрэгэй базануудай олоор байгуулагдаhан ябадалые хараадаа абангүй байжа шадахагүй байна бшуу.

Энэ ушар ямаршье добтолгые гэдэргэнь сохихоор ба ээрхэг түримхэйшүүлэй амыень татахаар бэлэн байхын тулада, аюулгүй байдалаа хангаха бодото hайн хэмжээнүүдые абахыень Советскэ Союзые, социалистическэ лагериин бусад оронуудые баадхана.

Яаралтайгаар зэбсэгжэхэ ябадал болюулхые эрмэлзэн Советскэ правительство хадаа США-гэй, СССР-эй, Великобританиин, Франциин зэбсэгтэ хүсэнүүдые, буу зэбсэгые болон сэрэгэй бюджедүүдые хорооохо тодорхой дурадхалнуудтайгаар буу зэбсэг хуряаха талаар ООН-эй подкомитедэй хүдэлмэридэ хабаадажа байhан баруун гүрэнүүдэй правительствонуудта мартын 18-да, апрелиин 30-да хандаhан байна бшуу.

Баруун гүрэнүүд советскэ дурадхалнуудые зүбшөөнгүйгөөр, зэбсэгтэ хүсэнүүдые болон буу зэбсэгүүдые бодотоор хорооохо тухай хэлсээ баталхаhаа элдэб эсын үндэhэгүй шалтаг бараад зайсаhан байха юм.

Яаралтайгаар зэбсэгжэлгые болюулха зорилготой ямаршье тодорхой дурадхалнуудые Холбоото Штадуудай, Великобританиин, баруунай бусад гүрэнүүдэй правительствонууд буруушаадаг гэжэ дүй дүршэл харуулна.

Буу зэбсэг хуряаха асуудалаар хэлсээ баталха ябадалые агаарhаа фотобуулгабари хэжэ шалган хинаха түсэбөө баталуулха ябадалтай баруунай гүрэнүүдэй правительствонууд үнинhөө хойшо холбодог юм гэжэ мэдүүлгэ соо хэлэгдэнэ.

Буу зэбсэг хуряаха тухай хэлсээ баталхын тулада агаарhаа фотобуулгабари хэхэ тухай асуудал шиидхэхэ гэhэн эрилтэ США-гэй, тэрээнтэй нүхэсэгшэдэй хэдэг байhые хараадаа абан, эдэ правительствонуудтай үгэеэ ойлголсохые эрмэлзэн, Советскэ правительство хадаа агаарhаа фотобуулгабари хэхэ ябадал зүбшөөгөөд, агаарhаа хиналта шалгалта хэхээр тодорхой районуудые зааhан байгаа.

Советскэ эдэ дурадхалнуудые США, баруунай бусад гүрэнүүд дэмжэнгүй байжа, буу зэбсэг хуряаха тухай хэлсээ баталха ябадалда туhалхые хүсэдэггүй байhанаа харуулаа.

Энэ дурадхал дэмжэхын орондо, США, Франци, Великобритани, Канада США-гэй, Канадын, Советскэ Союзай бүхы газар дээгүүр ниидэжэ агаарhаа фотобуулгабари хэхэ тухай шэнэ дурадхал августын 2-то оруулhан байгаа.

Агаарhаа фотобуулгабари хэхэ тухай шэнэ дурадхал США ямар зорилгоор мүнөө оруулба гээшэб? Эб найрамдалда дуратай гүрэнүүдтэ эсэргүүгээр атомна дайн хэхэ бэлэдхэл хэнэбди, эдэ гүрэнүүдэй газарые, тэдэнэй шухала промышленна ба политическэ центрнүүдые, зам харилсаанай центрнүүд гэхэ мэтые агаарhаа бомбдохо бэлэдхэл хэнэбди гэжэ США-гэй гүрэнэй ажал-ябуулагшад, НАТО бүлэглэлэй ажал-ябуулагшад элитээр мэдүүлдэг байна. США-гэй гүрэнэй болон сэрэгэй ажал-ябуулагшадай мэдүүлгэнүүд дээрэhээ харахада, США-гэй болон НАТО бүлэглэлэй сэрэгэй хүтэлбэрилэгшэд агаарhаа фотобуулгабари хэжэ, Советскэ Союзай шухала шухала промышленна центрнүүдэй, зам харилсаанай центрнүүдэй ямар газарнуудта байдаг тухай бүри хүсэд мэдээ абахые оролдодог байна бшуу. Тиимэhээ США-гэй энэ дурадхал тагнуул хэжэ мэдээ абаха зорилготой байхаhаа гадна, уласхоорондын оршон байдалые hайжаруулхагүй, харин муудхааха байна. Үнэндөө энэ дурадхалынь дайнай аюул зайсуулха бэшэ, харин ээрхэг түримхэй дайнда бэлэдхэл хэхэ ябадалда туhалха байна бшуу.

НАТО гэжэ сэрэгэй ээрхэг түримхэй бүлэглэлэй гэшүүн гүрэнүүдэй сэрэгэй базануудай байралуулагдаhан хэдэн ороной газарта агаарhаа фотобуулгабари хэхэ ябадалай баруун гүрэнүүдэй дурадхал соо хараалагдаагүй байhые тэмдэглэхэ хэрэгтэй.

Уласхоорондын шанга байдал hуларуулгада, гүрэнүүдэй хоорондын харилсаа хүгжөөлгэдэ, экономическа болон культурна холбоо барисаа үргэдхэлгэдэ туhалхаар тиимэ хэмжээнүүдые абаха хэрэгтэ мүнөө үедэ ехэ анхарал хандуулагдаха ёhотой гэжэ Советскэ правительство тоолоно. Дайнай номнол, илангаяа ямар нэгэн гүрэндэ эсэргүүгээр атомна гү, али водородно зэбсэг хэрэглэхэ номнол хэхэ ябадалые хорихо гээшэ гүрэнүүдэй хоорондохи харилсаа hайжаруулха хэрэгтэ бага бэшэ үүргэ дүүргэхэ байна. Дайнай номнол хэхэ ябадал хорихо тухай ООН-эй Генеральна Ассамблейн 1947 ондо абаhан резолюци дүүргэгдэнэгүй. Имагтал Советскэ Союзда, зарим хэдэн гүрэнүүдтэ дайнай номнол хэхэ ябадалда эсэргүү хуулинууд баталан абтаhан байха юм. Дайнай номнол хэхэ ябадалда эсэргүү хуулиин баталан абтаагүй бусад оронуудта ээрхэг түримхэй hанал дэлгэрүүлхэдэ, арадуудай хоорондын үhөө хёмороо дэбэрээхэдэ таарамжатай эрхэ байдал бии болоно. Уласхоорондын түгшүүрилые hуларуулха, дайнай аюул зайсуулха зорилгоор дайнай номнол хэхэ ябадалда эсэс табихын тулада зохихо хэмжээнүүдые абаха шухала байна.

Ядерна зэбсэг хорихо, гүрэнүүдэй зэбсэгтэ хүсэнүүдые болон буу зэбсэгые горьтойгоор хорооохо, бусад гүрэнүүдэй газар дээрэ хариин оронуудай байгуулhан сэрэгэй базануудые усадхаха гээшэ уласхоорондын түгшүүрил hуларуулха, гүрэнүүдэй хоорондоо этигэлсэдэг оршон байдал тогтоохо хэрэгтэ ехэ удхашанартай байна.

Иимэ эрхэ байдалай тогтоогдоод байгаа hаа, СССР-эй, США-гэй болон НАТО-да, СЕАТО-да, Багдадска хэлсээндэ, Варшавска договорто оролсоhон бусад гүрэнүүдэй бүхы газарта агаарhаа фотобуулгабари хэхэ ябадалда hаад ушаруулагдахаа болихо зэргэтэй байна бшуу.

Советскэ правительствын мэдүүлгэ соо саашадаа иигэжэ хэлэгдэнэ. ООН-эй органуудта буу зэбсэг хуряаха тухай асуудал зүбшэн хэлсэлгэдэ элдэб түбинүүдые, ондо ондоо общественнэ системэнүүдые түлөөлдэг бүри олон гүрэнүүдые хабаадалсуулха шухала, тиигэбэл зүбшэн хэлсэлгэ бүри бодото тодорхой шэнжэтэйгээр үнгэрхэ болоно.

Буу зэбсэг хуряаха, атомна дайнай аюулые зайсуулха талаар зарим эгээн хойшолуулашагүй хэмжээнүүд тухай хэлсээ баталха бодото арга боломжо мүнөө үедэ бии гэжэ мэдүүлгэ соо хэлэгдэнэ. ССР Союзай правительство хадаа буу зэбсэг хуряаха бусад асуудалнуудаар хэлсээ түйлахынгаа урда тээ буу зэбсэг хуряаха талаар хойшолуулашагүй түрүүшын ээлжээнэй хэмжээнүүд тухай үгэеэ ойлголсохо дурадхалтайгаар США-гэй, Великобританиин, Франциин, Канадын правительствонуудта дахин хандана.

Буу зэбсэг хуряаха талаар бусад алхам хэхэ ябадалтай холбонгүйгөөр атомна, водородно зэбсэг туршалгые дары түргэнөөр заатагүй зогсоохо тухай гү, али эдэ туршалгануудые саг зуура хоёр-гурбан жэлэй турша соо болюулха тухай, тиигээд зохихо хиналта тогтоохо тухай түрүүшын ээлжээндэ үгэеэ ойлголсохые Советскэ правительство дурадхана.

Атомна, водородно зэбсэг хэрэглэхэhээ гүрэнүүдэй арсаха, гүрэнүүдэй зэбсэгтэ хүсэнүүдые тусхай хэмжээндэ хүрэтэр хорооохо, гүрэнүүдэй буу зэбсэгүүдые болон сэрэгэй бюджедүүдые хорооохо, бусад гүрэнүүдэй газар дээрэ хариин гүрэнүүдэй байгуулhан сэрэгэй базануудые усадхаха, Германида байдаг США-гэй, СССР-эй, Англиин, Франциин зэбсэгтэ хүсэнүүдые хорооохо, буу зэбсэг хуряаха талаар хэмжээ-ябуулгануудые бэелүүлхын хойноhоо уласхоорондын хиналта тогтоохо ябадал хараалан, буу зэбсэг хуряаха талаар иимэ зарим хэмжээнүүдые абаха тухай үгэеэ ойлголсохые Советскэ правительство мүн лэ дурадхана.

ЮРЭ БУСЫН БИБЛИОТЕКЭ

Ленинградта Кировскэ проспектдэ үнинэй советскэ эрдэмтэн — литература шэнжэлэгшэ, филологическа наукануудай доктор Василий Алексеевич Десницкий hуудаг юм. Василий Алексеевич А. М. Горкиин дүтын нүхэр байгаа. 1899 ондо Доодо Новгородто Горькийтой танилсаад, 40 жэлэй туршада тэдэнэр нүхэд ябаа. В. А. Десницкий Горькиин Каприда байхадань, айлшаар ошоhон, РСДРП-гэй табадахи съездын үедэ Лондондо тэрээнтэй хамта байhан, мүн Горькийтой Москвада, Горки тосхондо ходо уулзадаг байhан юм.

В. А. Десницкий литературын түүхэ болон теорёор олон номуудые, «Литературна темэдэ» гэhэн ном, мүн Горький тухай ном бэшэhэн байна. Горький тухай номынь олон дахин хэблэгдээ hэн. Тэрэшэлэн, Василий Алексеевич олон статьянуудые бэшээ. Мүнөө энэ эрдэмтэн Горький тухай номойнгоо гурбадахи хэблэлые, мүн шэлэгдэмэл зохёолнуудайнгаа суглуулбари бэлэдхэжэ байнхай.

Василий Алексеевич айхабтар hонин юумэ наhан соогоо үзөө юм. Тэрэ агууехэ Ленинтэй уулзаха золдо хүртэhэн, Бунинтай, Блогтой, Маяковскийтой, Алексей Толстойтой, Вересаевтай, Шишковтой болон ородой, мүн дэлхэйн культурын элитэ ехэ бусад ажал-ябуулагшадтай нүхэд байhан байна.

...Василий Алексеевичын хүдэлдэг уужам hаруул таhаг соо ханын хажуугаар жэрыhэн номой олон шкафууд харагдана. Энэ айхабтар hонин библиотекэ юм. Эгээл анха түрүүн гараhан, мүн XVI, XVII, XVIII, XIX зуунжэлнүүдтэ хэблэгдэhэн, мүнөө олдохоёо болиhон номууд энэ суглуулагданхай. Державинай, Пушкинай, Лермонтовэй, Гоголиин, Достоевскиин, Гейнын, Диккенсэй, Гюгогой, Меримейн, Стендалиин болон бусад зохёолшодой элүүр мэндэ байхада хэблэhэн номууд эндэ бии. Энэ библиотекэдэ байhан олон номууд дээрэ тэдэниие бэшэhэн уранзохёолшод өөhэдөө нэрэеэ табиhан байха юм. Иимэ шухаг, hонин номуудые В. А. Десницкий 50 жэлэй туршада хуушан Петербургын антикварна лавканудhаа, элдэб хүнүүдhээ, мүн гэр байрын hууринуудhаа суглуулhан байна.

Филологическа наукануудай доктор Василий Алексеевич Десницкиин өөрынгөө басаган—мүн филологическа наукануудай доктор, Ленинградай Гүрэнэй университедэй профессор Агния Васильевна Десницкаяда hаяхан олоhон араб үзэглэлые харуулжа байха үедэнь, энэ зураг буулгагдаба.

ТАСС-эй фотохронико.

Үнэн сэхээр ажаллаха гээшэ хүн бүхэнэй хүндэтэ хэрэг

Сэлэнгынхидэй hанамжа

hаяхан Сэлэнгын аймагай 18-дахи партсъездын нэрэмжэтэ колхозой нэгэ бригадада суглаан боложо, «Олониитэдэ харша бусадай хүзүүн дээрэ амидарагшадтай шанга тэмсэл хэдэг болохо тухай хуулиин» проектые зүбшэн хэлсээ. Колхозой түрүүлэгшэ нүхэр Батышев тус хуулиин проект тухай элидхэл хэхэдээ, колхоздо ажаhуудаг аад, ажал хүдэлмэриhөө хулжадаг, хүнгэхэнөөр амидаран hуухые хүсэдэг зарим залхуу хүнүүдые хурсаар шүүмжэлээ. Мүн колхознигуудай ажалай гурим үшөөл hула байhыень нүхэр Батышев тэмдэглээ.

Элидхэлэй hүүлээр сугларагшад hанамжаяа хэлээ. Республикын суута луговод нүхэр И. Батышев түрүүлэн үгэ абажа, хуулиин проектые hайшаагаад, ажал хэдэггүй архиншад, зайгуул зольбо хүнүүд тухай хэлэхэдээ, колхозой гэшүүн Амосовае жэшээ болгон дурд... Амосова энэ жэлэй март hара рэтэр гахайшан нэрэтэй бай... аад, hүүлээрнь ажалаа хаяжа, ... нөө Галуута-Нуур станци кол... хоёрой хоорондо ябажа, арал... наймаа хэхэhээ бэшэ колхоздоо... hатай ажал хэнэгүй.

70 наhатай колхозник Инно...тий Суслов болон бусад хамта... ба гаран хүн үгэ хэлэжэ, хуул... проектые нэгэн hаналтайгаар д... жээд, РСФСР-эй Верховно С... дэй удаадахи сесси дээрэ тус х... ли баталагдаха бэзэ гэжэ найд... байhанаа мэдүүлээ.

Бусад эмхи зургаанууд бо... колхозуудта иимэ суглаанууд б... жо байна. Шэнэ хуулиин проек... сэлэнгынхид дэмжэжэ, тус ху... hаяар хүсэндөө орохо бэзэ гэжэ н... дана.

Г. Сабжае...

Совхозой хүдэлмэришэд хуулиин проектые hайшаана

Хориин хониной совхозой фермэнүүдээр hаядаа суглаанууд боложо, шэнэ хуулиин проектые зүбшэн хэлсэнэ.

— Манай ороной ажалшадай байдал үдэр ерэхэ тудам hайжарна. Үнэн сэхээр, оролдосотойгоор ажал хүдэлмэри хэдэг байhанайнгаа ашаар иимэ золтой жаргалтайгаар ажаhуунабди. Манай ажал хэжэ бүтээhэн бүхы баялиг олониитын аша туhада сүм зорюулагдаха ёhотой. Ажал хэжэ бүтээhэн юумэнhээмнай миин зайгуултажа ябаhан хүнүүд халбагадалсаха ёhогүй. Бусадай хүзүүн дээрэ hуужа амидарагшадтай шангаар тэмсэхэ шухала. Олониитэдэ харша, бусадай хүзүүн дээрэ амидарагшадтай шанга тэмсэл хэдэг болохо тухай хуулиин проектые би бүрин hайш...наб. РСФСР-эй Верховно Сов... ээлжээтэ сесси энэ хуулие ба...ха бэзэ гэжэ найданаб—гээд со...хозой хүдэлмэрилэгшэ нүхэр Ба...жинимаев хэлээ.

— Тон зүб хэлэбэт, — гээд ...бадахи отарын ахалагша хони... нүхэр Цыренов Бальжинимае... хэлэhые дэмжэбэ. — Иимэ, оло... тэдэ харша этэгээдүүдтэй шанг... тэмсэхэ ёhотойбди. Би шэнэ ...лиин проектые тон ехээр hайш...наб.

Совхозой комсомольско орга...зациин секретарь нүхэр Короле... болон бусад үгэ хэлэхэдээ, ш... хуулиин проектые нэгэн hанал...гаар дэмжээ.

К. Турко...

Эдэбхи хэшээлтэйгээр зүбшэн хэлсэбэ

«Олониитэдэ харша, бусадай хүзүүн дээрэ амидарагшадтай шанга тэмсэл хэдэг болохо тухай хуулиин» проектые Хэжэнгын аймагай ажалшад зүбшэн хэлсэнэ. Чесаныи МТС-тэ hаяхан суглаан болоо. МТС-эй парторганизациин секретарь нүхэр Раднаев хуулиин проект тухай хэлэжэ үгөө. Суглаан дээрэ үгэ хэлэгшэд шэнэ хуулиин проектые нэгэн дуугаар hайшаагаад, шэнэ хуул... түргэнөөр хүсэндэнь оруулха шу...ла гэжэ мэдүүлээ.

Мүн Тельманэй нэрэмжэтэ ко...зой тарян ажалай бригадануу... үбhэшэдэй звенонуудта шэнэ ...лиин проект зүбшэн хэлсэгд... hайшаан дэмжэгдэhэн байна.

Ц. Золто...

[Һ]УРАЛСАЛАЙ ШЭНЭ ЖЭЛЫЕ ЭМХИТЭЙ ҺАЙНААР ЭХИЛЭЭ

[Һу]ргууляа һэруул һайхан болгобо

[Ул]ан-Удэ городой 27-дохи дунда [һург]уули бараг бэлэдхэлтэй-[гөөр] һуралсалайнгаа шэнэ жэлые [угта]ба. Бүхы гэртэнь заһабари хэг-[дэжэ], хушалтань заһагдажа, элек-[трическэ] галай шэжэм утаһад [солигд]огдээ. Пеэшэнгүүдынь шэ-[нээр] табигдаа. Уһа үгэдэг шэнэ [труб]-хоолой табигдажа, хүдэлмэ-[ри]шэдэй ажал нилээд хүнгэрөө. [Класс]нуудай ба поолой заһабари [сэлэ]тын эхсэр дүүрээ.

[Б]үхы дээрээ 60 мянган түхэ-[риг] заһабарилга хэгдээ,—гэжэ [һург]уулиин директор И. И. Попов [хэлэ]нэ.—Тэрэ тоодо парта, стол [ба] стулнуудые заһабарилга мүн [ор]олсоно. 50 кубическа метр [түлеэ]н бэлдэгдээ, нүүрһэнэй запас [бэл]дхэхэ ёһотой аад, зөөримнай [бай]аа.

[Кл]ассууд, коридорнууд соогуур [буд]ан хатаһан шэрын үнэр хан-[хал]зана. Тиигэжэ һургуулинь һа-[ал]һайхан болобо.

[Мүн]өө жэл энэ һургуулида 600-[һаа] дээшэ хүн һураха ёһотой юм. [Тэд]нэр 20 класс болгогдожо, баг-[шана]рта хубаагданхай. ВЛКСМ-эй [комит]ет һургуулиингаа хүтэлбэри-[лэгш]эдтэй хамта үйлэдбэриин хоёр [бриг]ада эмхидхээ. Нэгэниинь [тү]шайн лини таталганда хабаа-[д]ан, өөһэдынгөө шадаха юумэ [хэжэ], нилээд ехэ туһа хүргөө. Нү-[гөө] бригадань 20-дохи һургуу-[лиин] барилгада хүдэлһэн байна.

[Эн]э һургуулиин хүтэлбэрилэгшэд [һурагш]адайнгаа зунай амаралтада [ехэ]эр анхарал хандуулаа. Ла-[герь]та ошонгүй үлэһэн хүүгэдые [сугл]уулжа, амаралтын талмай эм-[хидх]ээ. Тэндэ амарһан 140 һу-[рагш]ад үдэртөө хоёр дахин хоолло-[жо], үдэшэлэн гэр гэртээ тара-[жа] байгаа. 15 хүнһөө бүридэһэн [туристс]кэ поход эмхидхэгдээ. Тэ-[ндэ]э хабаадагшадай слёт дээрэ [27-д]охи һургуули район соогоо 1-[дэх]и һуури эзэлжэ, 2 грамотаар [шагна]гдаа. Тус һургуулиинхид һу-[рал]салайнгаа шэнэ жэлые иимэ [бэлэ]дхэлтэйгээр угтаба.

Ц-Д. Дондокова.

[Б]үгэс бэлэн болонхой

[Х]оринин аймагай Хасууртайн дун-[да] һургуули бүри хабарһаа хойшо [һур]алсалай шэнэ жэлдэ бэлдэжэ [эхил]ээ бэлэй. Нэн түрүүн 800 ку-[бометр] түлеэн ойдо бэлэн болоод, [һур]гуулиин хашаа соо шэрэгдэжэ [сах]алаа юм.

[Т]эдаань һургуулиин хото хорёо, [гэрну]үд, классууд заһабарилагдаа. [М]үнөө һургуулиин класс, кори-[дорн]уудай шаланууд шэрдээтэй; ха-[на], үһээнүүдынь сагаадагданхай; [парт]а, самбарнууд һууряа олон-[той] —булта ялайлдана.

[Һ]ургуулиин хашаа соо мастер-[ской]н байшан баригдаа. Эндэ гол [төлө]б модо дархалха түхеэрэлтэ-[нүү]д: тэшхэ, верстагууд, хюрөө бо-[лон] харуулнууд, элдэб янзын һүү-[хэ], соолгонууд—жэрытэр эмхилээ-[тэй].

[М]үн багшанарай байранууд ту-[хай] дирекциин зүгһөө ехэ анхарал [хан]дуулагдана. Мүнөө багша бүхэн [б]айраар гүйсэд хангагданхай, [эдэ]э залһан газаань асараатай [бай]на.

А. Шадаев.

Үглөө дүүхэй һургуулиин
Үндэр богоһо алхахань.
Үнинэй бэлэдхэл үүдхэһэн
Үүри үетэн суглархань.

Эрхэ багаяа һургуулидань
Эгээл иимээр зэһэжэрхёод,
Эжы, эгэшэнэр баяртайл.
Эсэгэ, аханар хүхюутэйл.

Ф. Моренецын фото.

Улан-Удын 1-дэхи интернат-һургуулида

Улан-Удын нэгэдэхи интернат-һургуулиие дүүргээшэд мүнөө республика доторнай олон. Хэды багшанар, врачууд, зоотехник, ветеринарнууд энэ һургуули дүүргэжэ гараа б, хэды хүн Москва, Ленинградта үшөө һуража байнаб? Байгша ондо тус һургуулиин арбадахиие дүүргэгшэд бүхы классаараа Хориин совхоздо ошожо, һайн амжалтануудые түйлан ажаллажа байна.

Теэд байра байдалаа һайнаар эмхидхээгүй һаа, баян дүршэлтэй багшануудгүй һаа, ажалда бэрхэ, эрдэм соёлтой һурагшанарые бэлдэхэнь бэрхэтэй ха юм.

Тиимэһээ һуралсалайнгаа жэлые бэлэдхэл һайнтайгаар угтаха гээшэ тон ехэ удхашанартай. Энэ һургуулиин ажахынь ехэшэг юм. Мүн эндэ буряадуудһаа гадна, эвенкнүүд һуралсана. Нёдондо байгаагүй бэлэдхэлэй класс мүнөө жэлдэ нээгдэхэнь.

Мүнөө жэлдэ табадахи класс һаа бэшэниинь булта хошоод классууд хүдэлхэ. Тус классуудта хэрэглэгдэдэг парта, самбар, стол, стулнууд, мүн классуудай поол, потологынь һурагшад өөһэдөө заһаһан, шэрдэһэн, сагаадаһан юм.

Гадна, амаралтынгаа үедэ энэ һургуулиин һурагшанар Иволгын аймагай Гильбэр нютагай Хадарита нуурай дэргэдэ зунай лагериин байшангуудые барая. Мүнөө 80 хүнэй байха нэгэ гэр баригдаа, мүн туһалбариин ажахын нэгэ хэды гэр баригдаха. Энэ барилгануудые мүн лэ һургуулиин һурагшанар өөһэдөө хэжэ, 17 мянган түхэриг арьбалжа шадаа юм. Нёдондо жэлһээ һайн хүдэлжэ эхилһэн сабхи оёдог мастерскойдо зунайнгаа амаралтын үедэ хүдэлһэн һурагшанар 12 мянган түхэриг арьбалаа. Мүн оёдолойшье мастерской бүхы һурагшанарайнгаа үмдэхэ хубсаһа оёжо, 32 мянган түхэриг алмаба.

Мүнөө тус һургуулиин дэргэдэ нэгэ доро 70 хүниие эдеэлүүлжэ гаргаха столово баригдажа, һаяар ашаглалгада оруулагдахань.

Энэ барилга мүн лэ һурагшанарай хүсөөр бодхоогдожо байна. Байгша ондо тус һургуулида бэлэдхэлэй класс һаа арбадахи класс хүрэтэр 420 хүн һурахань.

Байгша ондо интернат-һургуули һуралсалай шэнэ программаар хүдэлхэ юм.

Бурят дунда интернат-һургуули һуралсалайнгаа жэлдэ бэлэн.

С. Ангабаев.

Хоца Намсараевай шэлэгдэмэл зохёолнууд хэблэгдэхэнь

Бурят-Монголой номой хэблэл бурят арадай литературын үндэһэ, һуури табигша Хоца Намсараевич Намсараевай зохёолнуудай суглуулбариие табан том болгожо, бурят хэлэн дээрэ хэблэхэнь. Эд хэрэглэгшэдэй кооперациин, КОГИЗ-ай магазинуудта тусхай захил хэжэ, хэн дуратан эдэ номуудые абаха болоно.

Үнинэй уранзохёолшо нүхэр Намсараевай суглуулбари зохёолнууд соо олон шүлэг, поэмэ, рассказ, повесть, роман, пьесэ, үльгэр болон статьянууд орохо байна. Тэдэнэй заримань түрүүшынхеэ толилогдохонь. Суглуулбари зохёолнуудай бүхы томууд 1957—1959 онуудай туршада хэблэгдэхээр хараалагдана.

Хоца Намсараевич олон жэлэй туршада литературна ажал эрхилжэ, һайн һайн зохёолнуудые бэшэһэн байна.

Хэблэгдэхээр бэлдэгдэжэ байгаа зохёолнуудайнь суглуулбарида «Цыремпил», «Нэгэтэ һүни», «Илалтын туяа», «Алтан зэбэ», «Эдиршүүд», «Эжэл гурбан нүхэд» гэжэ повестьнууд; «Үбгэн гэлэнэй үгэ», «Айдархан», «Абын ангууша хүбүүн», «Дүүдэй баатар» гэһэн поэмэнүүд; олохон шүлэгүүд, «Аламжа мэргэн», «Харалтуур хаан», «Сагаадай Мэргэн», «Тэршээхэн унаган» гэжэ үльгэрнүүд; «Тайшаагай ташуур» гэдэг драма; «Үүрэй толон» гэжэ роман, мүн бусад рассказуud, очеркнууд, статьянууд орохо юм. Тус зохёолнуудые һайн саарһан дээрэ, гоё дахатайгаар хэблэхэ байна.

Тусхай захилаар абтаха номууд Бурят-Монголой литературын түүхэдэ анха түрүүшынхеэ хэблэгдэхэнь гээшэ. Тиимэһээ, нютагуудтахи олониитын организацинууд, культурын эмхи зургаанууд уншагшадай дунда олоор захил хүүлхэдэнь номой магазинуудта туһалха зэргэтэй.

А. Соловьев.

Журналистнуудай союзай оргкомитет эмхидхэгдэбэ

СССР-эй журналистнуудай Союзай Бурят-Монголдохи организациин оргкомитет тогтоогдоо. Тэрэнэй түрүүлэгшээр «Бурят-Монголой үнэн» газетын редактор Д. Л. Лобсанов томилогдобо.

Һаяхан оргкомитедэй түрүүшын заседани боложо, эмхидхэлэй асуудалнууд зүбшэн хэлсэгдээ. СССР-эй журналистнуудай Союзай зорилго тухай, Союзай гэшүүндэ орохо дүрим тухай хүдэлмэрилэгшэдэйнгөө дунда ойлгуулалмжын хүдэлмэри ябуулхыень газетын редакторнуудта, радиогой, хэблэлэй хүтэлбэрилэгшэдтэ оргкомитет хандаба. Газетэнүүд болон журналнуудта, радиодо, хэблэлдэ хүдэлмэрилдэг журналистнууд Союзай гэшүүндэ орохо эрхэтэй. Тиихын тула хэблэлэй органой үгэһэн һайшаал, һүүлэй 3—5 жэлэй туршада хэблэгдэһэн зохёолнууд тухай справка, 2 фото зураг, мэдүүлгэ оргкомитедтэ үгэхэ ёһотой.

Хүригшэ үнеэнэй гомдол

Хүригшэ үнеэн гэнтэ зог татан зогсоод, гэнэн гэлмэһэн нюдэнүүдһээ бэлсэгэр-бэлсэгэр нёлбоһонуудые дуһаан, гомдолтой утаар мөөрэбэ: «Дэлхэйдэ дэлгээтэй үбһэ ногоон хагдархань. Теэд эгээл энэ манай—Куйбышевай нэрэмжэтэ колхозой (Байкало-Кударын аймаг) түрүүлэгшэ Тимофей Африканович Андриянов тарбаганай гүзээнһөө тарзагар портфель сооһоо саарһа гаргажа, «мүнөө жэл 700 тонно силос дарахабди» гэһэн аад, МТС силос хэршэхэ машина үгэнэгүй» гэжэ шалтаг дурдан, уур соо уһа нюдэжэ зуниие үнгэргөөд, гэнтэ мэдэн гэхэдээ, шара набшын үедэ хүрэжэ ерэһэн байба. Үнеэдэй түлөөлэгшэ намайе мэхэлхэһээ гадна, аймагай зургаануудта алмай алад мэдээнүүдые үгэдэг хүн байгаал. Үбһэ сабшалгаар үгэһэн мэдээниинь табан хоног соо 440 центнерээр бага болошоод байгаа гэлсэнэ. Али зайгуул үхэр малда эдюулжэрхёо гээшэ гү? Юрдөөл хазагай сэдьхэлтэй хүн байгаал ха. Хабар болоходо, энэ түрүүлэгшын гэмээр, хабһамни ханшартаа няалдахын тулада хүрэжэ, хамараа хагданда хаха хадхуулаа һаа, бэрхэтэйл хэрэг болохо. Энэ Тимофей Африкановичые эбэртээ үлгэжэ, Мархайн аша Тархайда абаашахамни»,— гээд хүнды хүтэлэй сууряататар мөөрэбэ.

Б. Жарантай.

Хүригшэ үнеэн: — Түрүүлэгшэ, силосшни али гээшэб, альгаяа дэлгэжэ, толгойгоо маажангүй хэлыш.

Түрүүлэгшэ: — Байзыш, юрэдөө силос хуряаха комбайн МТС үгэнэгүйл...

Ф. Балдаевай зураг.

Санагада силос тоогдоногүй

Мянгаад үнеэ һаадаг Закаменай аймагай «Коммунизм» колхоз жэл бүри яһала һайн түсэб табидаг аад, мүртэй силос дарадаггүй юм. Үнеэдтээ шэмэтэ тэжээл эдюулдэггүй байһан дээрэһээ үбэл, хабарай сагта тон бага һү һаана. Үбэлдөө үнеэн бүриһөө дунда зэргээр литршье һү һаахагүй сагууд байдаг. Тиигэжэ энэ жэлдэ январиин 1-һээ хойшо колхоз үнеэн бүриһөө оройдоол 544 литр һү һаагаа.

Ойрын жэлнүүдтэ һү һаалгаяа 2—3 дахин дээшэлүүлхэ гэһэн зорилго урдаа табяад, энэ колхозойхид мүнөө жэлдэ 3480 тонно силос дараха түсэб баталһан юм. Үнеэдээрнь бодоходо, энэ түсэб үшөөл бага. Һаамхай үнеэн бүхэндэ дунда зэргээр 4 тонношье хүрэхэгүй болоно бшуу.

Энэ табиһан түсэбөө колхоз ямараар дүүргэжэ байнаб?

Урда жэлэй алдуу дутуунууд тэрэл хэбээрээ дабтагдана, Санагада силос тоогдодоггүй байһан зандаа. Эндэ мүнөө оройдоол 460 тонно силос дарагдаад байна.

Оролдоо һаа энэ колхозойхид силос дараха түсэбөө үлүүлэн дүүргэхэ гүйсэд арга боломжотой. Гэбэшье, һүүлэй 10 хоног соо оройдоо 10 тонно силос дараба. Һаядаа оройдоошье силос дарагдахаяа болишоһон байна. Силос даралгаяа юундэ зогсоожо байнат гэжэ колхозой хүтэлбэрилэгшэдһөө (түрүүлэгшэнь нүхэр Санжитов) асуухада: «МТС-һээ силос дараха комбайн ерэжэ ябаад, тэрээндэ найдажа байшообди»—гэжэ харюусана.

Ганса комбайнын 80—90 километрын газарһаа ерэжэ ябахада тэрээндэ найдаад, мүнөө тэжээл бэлэдхэлэй халуун хүдэлмэриин үедэ миин һуужа болохо гээшэ аал?

Теэд тэрэ комбайншье ерээд, урагшаа ябабагүй. Хүдэлжэ захалжа байтараал эбдэршөөд хэбтэнэ.

Эндэхи сабшалан хүдөө һобхон, набша намаа болоһон үбһэтэй юм. Мүнөө хюруун унажа, сабшалангай ногоон хагдаржа захалаа. Хэрбээ энэ шухала хүдэлмэридэ бүхы хүсэеэ элсүүлжэ, силос даралгые үргэн далайсатайгаар ябуулжа, захалаагүй һаа, колхоз мүнөө жэлдэ баһал силос даража абангүй үлэшэхэнь.

Үбһэ хуряалга дүүрэжэ байбашье ойн соорхой, модо шугы соогуурхи ногооe сабшажа абаха хэрэгтэй. Иимэ ногоон тэндэ элбэг. Тэрэниие сабшажа абангүй орхижо огто болохогүй. Энээн тушаа колхозой хүтэлбэрилэгшэд бодомжолжо, тэжээл бэлэдхэлые эрид шангадхаха ёһотой.

А. Дамдинов.

А. ШАДАЕВ.

Хүбшэхэн нютагай хүнүүд

(РАССКАЗ)

[Хиз]аалэнхы үргэн ой тайгын нэгэ хүн-[дэ] Хүбшэхэн нютаг үльгэр түүхэ-[дэ] [тэм]дэглэгдэмээр хэлэшэгүй гоё, баян [байг]ан дайда юм. Уранзураашадай [бийр]ээр угалзатуулан зураг-[д]аар, холоһоо харахада уула [хад]ануудынь олон дабхараар таб-[игд]ан, ногоон хилэн ковёроор нэмэ-[р]дэнхэй, заха хизааргүй, хүжэ [бүр]жэ гүнзэгы хүбшэ тайга тэндэ [үргэ]лжынэ.

[О]лон зуун жэлдэ ойроо хүртөө-[гүй], дүлиирэн манаран байһан хүхэ [хүб]шын хүнды соо гушан жэлэй [урда] тээ, һүхын дуун һүртэйгөөр [ха]ряа татажа, ой тайгын модон [ба]йгоороо түрбэжэ эхилээ бэлэй.

[М]одошодой анха түрүүн эндэ [ерэ]хэдэнь шоро гадаһаншье хад-[х]аагүй, сайма саһан дээрэ бүү-[лэ] үльгэр түүхэтэй юм. Хайшаа[шье] харахада хада хабсагай, хүб-[шэ] тайга тэдэнэрые угтаа бэлэй.

[Х]эды хүндэ хүшэр байбашье, хү-[сэ]р гартай хүдэлмэришэд хаба ша-[да]лаа харуулан, түрүүшын олон кү-[бом]етр модо эхэ оронойнгоо арадай [аж]ахын хэрэгсэлдэ эльгээжэ эхилээ [бэлэй].

Тэрээнһээ хойшо он жэлнүүд үнгэ-[рэ]н ошоо. Анханда Хүбшэхэн нютаг [хэ]дэ забһихан тосхон байһанаа, мү-[нөө] танихаар бэшэ! Эндэ тойроод [эл]ьчын лампочканууд яларжа, ра-[дио] ханхинаад, элдэб янзын марка-[тай] машина, мотоциклнууд хүнхи-[нү]үлдөөд, нишэ тиишээ һэлгэн һэдхэн [ябал]дадаг.

***

[Ү]ванай хотойсо, янгинаса нэбтэ үлеэмэ январиин ян гэмэ хүйтэнэй үе тохёолдобо. Үглөөнэй үлэн наранай уулын оройдо улабар туяагаа сасан байха сагта, гуша гарамгай наһанай, нюргаар шэрээхэн бэетэй, леспромхозой модо бэлэдхэлэй мастер Жамбал Базаржабай гэгшэ тэрэ нютагай хуудам жабарые машинаараа хаха зуран, үргэн мүрэнэй гэлигэр мүльһэн дээгүүр участок тээшээ хурдаар шуумайлгана.

Шүрбэһэлиг бэетэй, таби наһаяа тэнлэжэ ябаһан, эрхим электрохюрөөшэн Баин Николаевич Шелхоев өөдөө хараха забдагүй, электрохюрөөгөө нилээд бүдүүн нарһанда аһаагаад, шурьюулан даража байна янзатай.

Моторист Шелхоевой модоо унагааһанайнь һүүлээр мастер Базаржабай амар мэндээ андалдаад, иигэжэ хандаба:

—Баин Николаевич, һүүлэй үедэ дэлгэржэ байгаа шэнэ техникын нэгэн болохо «Дружба» гэжэ бензомоторно хюрөө тухай һайн гэгшээр мэдэхэ бээт?—гээд, урдаһаань сэхэ хараад зогсоно.

—Мэдэхэ даа,—гэжэ хашалангүйгөөр харюусаад, ямар ушартайгаар асууба ааб, гэжэ ойлгожо ядан байба.

—Тиигэхэдээ бүришье һайн гээшэ!—гэжэ дүтэлөөд, — мүнөөхи «Дружба» гэжэ бензомоторно хюрөөгөөр ганса гансаараа модо унагааха аргатай байна. Тиимэһээ, туһалагшагүйгөөр гансаарханаа тэрэ хюрөөгөөр туршаад үзэхэдэтнай яахаб. Та бодото дээрээ мэргэжэл һайнтай моторист, ёһотой «алтан хурган» гээшэлтэ!—гэжэ сэхэ асуудал табиба.

—Жамбал Дарижапович, танай дурадхалые хүндэтэй дээрэ хүлеэн абанаб. Тиигэхэтэй хамта, туһалагшын орондо нэгэ «оньһон арга» хэрэглэмээр болоно бэшэ гү даа?—гээд харюу хүлеэнэ.

—Али яагааб түмэр хүрзэ? Тэрэмнайл һайн лэ туһалагша гэжэ тоологдодог бэшэ аал даа,—гэжэ мастер омогорхон дуугарна.

—Зүб даа, зүб! Үнэхөөрөөшье тэрэмнай ёһоорхон лэ туһалагша болоно,—гэжэ Шелхоев мастерайнгаа дурадхалые дэмжэбэ.

—Баин Николаевич, тандаа ехэтэ найданам!—гэжэ хүхюунээр дуугараад, Жамбал тэрэнэй гарыень шанга адхана.

Мастерай мүнөө хэлэгшэ дурадхал моторист Шелхоевой үнинэй бодожо ябаһан һанал сэдьхэлтэй эрид нэгэдэжэ, тэрэнэй нюдэн ошотон, зүрхэниинь баяраар халиба.

***

1957 оной февраль. Хюрөөшэдэй ухаа сэдьхэлые шиидхэгдэхэ ёһотой нэгэ асуудал зобооно. Һүниин богони тээшээ болобошье һаа, орой болотор тэдэнэрэй гэрнүүдэй сонхоор электрын гэрэл сасарһан зандаа. Зарим гэрнүүдтэ сугларһан хүнүүд ажал хэрэг тухайгаа хөөрэлдэнэ. Тэдэнэр бэе бэеынгээ сонхын гэрэл тээшэ нюдөө шэглүүлэн, мүнөө үдэр ой соо болоһон нэгэ ушар тухайда хөөрэлдөөгөө үргэлжэлүүлнэ хэбэртэй.

—Энэ Шелхоев яагаа хүйхэр хүн гээшэб!—гэжэ наһажаал тээшээ боложо ябаһан электрохюрөөгэй моторист Намсарай хороо бусалһаншуу «дард» байсара дуу гарһанайнгаа һүүлдэ, бодолгодо хатан һууһаар,—туһалагшагүйгөөр ганса гансаараан хаана, хайшан гээд ойн модо унгаажа байна гэлсэхые дулаа һэм та?—гээд, нүхэд тээшээ хараад һуушана.

—Хари, хари даа, тэрэмнай хайшаа юм ааб, бү мэдээлши!,—гэжэ залуубтар моторист һанаа зобонгёор дуугарба.

—Ганса тэрэ мэтээр хүн зониие гайхуулхаяа һанаа гэжэ бодоно гүт?—гэжэ Намсарай зэбүүрхэн асуугаад,—үгы, тэрэмнай тиимэшье бэшэ, нүхэд! Эндэ наринаар бодожо үзэхэ хэрэгтэй,—гэжэ үлин татажа дуугараад,—сэхыень хэлэхэдэ, тэрэшни хооһон шууяал гаргахаяа һанаа бэшэ аал даа!—гээд эльгэ хатана.

—Хэн мэдэбэ өө сааш!—гэжэ залуубтар моторист дураа гутанги буруу тээшээ харашана.

Өөрынь хэлэгшые нүгөөдэ мотористынгаа дэмжээгүй һула орхиһондонь, Намсарай шэшэрэнги хоолойгоор,—харуужамди!—гээд папиросоо амандаа зуун гэхэдээ, мэдэнгүй галтай талаһаань зуужа, «халхай, хэлхэй»—гэжэ огсомоор дуугараад, папиросоо аяар холо шэдэжэрхинэ.

Тиигэбэшье, Намсарай мэтэ иимэ һанал бодолтой хүнүүд ганса нэгэн байһан юм ха.

Моторист Баин Николаевичын туһалагшаһаа арсажа, гансаараан «Дружба» гэжэ бензомоторно шэнэ хюрөөгөөр модо унагаажа эхилхэдэнь, олонхи модошод тэрэ нүхэрэйнгөө үүсхэлые һайшааһан, үнэн зүрхэнһөөн дэмжэжэ захалбад ха.

«Энэмнай шадаһай»,—гэжэ хюрөөшэд ажал хүдэлмэридэнь анхаралаа табижа, этигэмжэтэйгээр хаража байһан юм.

Саг үнгэржэл байба. Моторист Шелхоевой ажалда амжалтанууд түйлагдана. Үшөө ямараар түйлагдабаб? Түрүүнэйнгээ туршалгын һара соо модо унагаалгынгаа даабариие 234 процент хүрэтэр дүүргэжэ, дирекциингээ зүгһөө магтаал хүлеэн абаа һэн.

Тиимэһээ февраль, март һарануудайнь салин һураггүй өөдөө үргэгдэжэ, моторист Шелхоев нэгэ һарынгаа ведомость дээрэ гурбан мянга шахуу түхэриг абаһанаа гэршэлжэ, гараа табиба.

—О-һоо! Иимэл салин, салин даа!—гэжэ бухгалтери соо байһан хүнүүд хүхюугээр хөөрэлдэжэ, шаг шууяан болошоно хэбэртэй.

Салингаа абахаяа ээлжээндэ байһан моторист Намсарай:

—Энээнээ харагтылши! Харагтылши, дандаа «ута солхообуудые» үбэр туриидөө багтаажа ядан байнал,—гэжэ атаархаһан янзатайгаар дүтэхэн байһан залуу мотористын гарыень бажуугаад орхино.

Энэ үедэ мастер Жамбал Дарижапович «яб-таб» гэшхэлээд орожо ерэмсээрээ,—амар сайн!—гэжэ бүгэдэнэртэй мэндэшэлэлсэбэ.

—Нүхэр Шелхоев! Та иихэдээ яажа байнат?—гэжэ Намсарай Дугарович кассада дүтэлнэ.

—Яагаабиб?—гэжэ Шелхоев гайхангяар асууба.

—Та, иигэжэ пачка пачкаар мүнгэ абажа байгаа болбол,—леспромхозоо гарза гайда оруулха бэшэ гүт? Маанар мэтэ хүнүүдтээ юумэ үлээн дуһаангүй, кассын мүнгэ хуу дууһан шахуу хамажа абашаба хат!—гэжэ шэнгэхэнээр энеэхэ һэдэлгэ гаргабашье, тэрэнь энеэдэншье, ханяаданшье болоогүй, һула һалашаба.

—Һэ! Та юугээ хэлэнэт? Нэгэ хүнэй һарын салин абахада хооһоршохоор ямар касса байдаг юм?—гэжэ Баин Николаевич жэрхэн татан дуугарба.

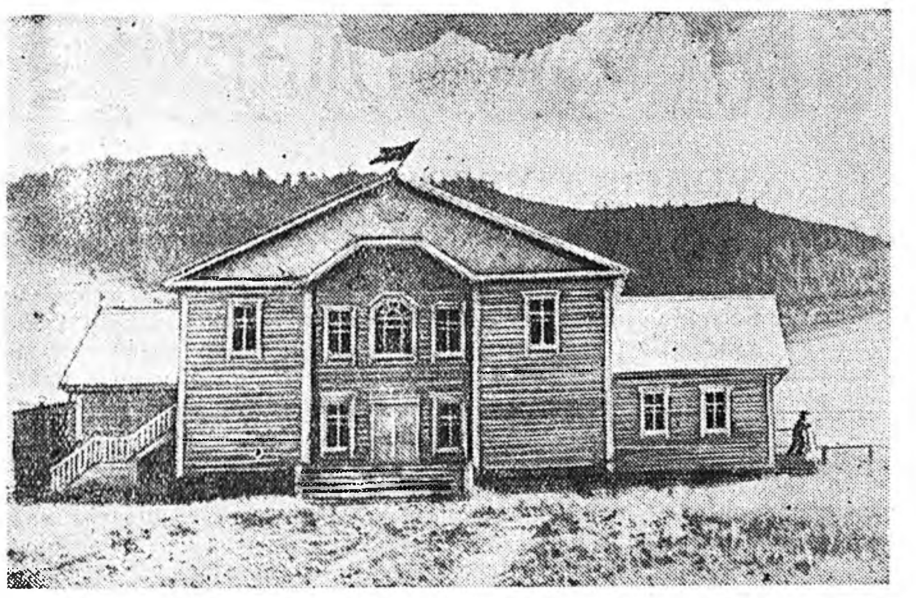
—«Ябаһан хүн яһа зууха, хэбтэһэн хүн хээли алдаха»—гэжэ нэгэ хэнэйшьеб хоолой араһаа соностобо.

—Зүб даа, зүб!—гэжэ Жамбал Дарижапович тэрэ нүхэрөө дэмжэһэнэйнгээ һүүлдэ:

—Намсарай Дугарович, та ойлгыт! Эрхимһээ эрхимээр хүдэлмэрилжэ, ажал дээрэ шалгарһан хүнүүдтэ, манай гүрэн түрэ бардам гэгшээр түлэдэг бэшэ аал? Таанаршье үдэр бүхэндэ ажал дээрээ үндэр бүтээсэ түйлаад байбал, даахыса соогоо мүнгэ абажа байхатнай дамжаггүй!—гээд тэндэ байгша нүхэдэйнгөө шэг шарайнуудые ээлжээ, ээлжээгээр харасагаагаад, харагты, һонирхогты! Баин Николаевич үдэрһөө үдэртэ хоёр нормоһоо—гурбан нормо хүрэтэр дүүргэжэ байна. Тэрэ ямар бэ? Ёһотой, алтан хурган»—гэжэ халуун охитойгоор дуугархадань, тэндэ байгшад бултадаа нүхэр Базаржабайн һанамжые зүбтэй дээрэ тоолоно. Тиигэхэдэ, хуушанай моторист Дугарай Намсарай хамараа сохюулан һуушана...

(Үргэлжэлэлынь хожом гараха)

ШЭНЭ КЛУБТАЙ БОЛОБО

Хүбшэһөө эхитэй Тамирки гэдэг түргэн горхоной зүүн эрьедэ, Кударын аймагай Кировэй нэрэмжэтэ колхозой центр—Тамир тосхон байдаг.

Энэ тосхон жэлһээ жэлдэ болбосон гоё боложо байдаг. Урагшаа нэмжыһэн үйлсэнүүдэй зүүгээршье, баруугааршье колхознигуудай шэнэ, шэнэ гэрнүүд харагдана. Колхозой правлени, партийна организаци мал ажал хүгжөөхэ хэрэгтэ ехэ анхарал хандуулна. Тамир тосхондо дүтэхэнэ Подзвонкой гэжэ нютагта колхозой һү һаалиин ехэ фермэ тогтонхой. Эндэ малшадай шэнэ культбаза, үнеэдэй хоёр шэнэ байра шулуугаар баригдаа.

Тус колхоз тэжээл бэлдэхэ түсэбөө аймаг соо эгээн түрүүн дүүргээ. Мүнөө шэмэтэ тэжээл бэлдэгдэжэ байһаар.

Ошоошо үбэлэй янгинама хүйтэндэ тосхоной урда үзүүртэ шэнэ клубай һуури табигдаһан юм. Барилгашад гурбан һарын туршада хоёр дабхар байшантай клуб барижа дүүргэбэ. Тэндэнь колхозой правлени, сомоной Совет, библиотекэ орсо. Тойроод түмэр харша баригданхай. Тэндэнь элдэб модод һуулгагдаа. Хашаагайнь үүдэндэ үндэр арк харагдана. Тамирай колхознигууд, залуушуул сүлөөтэй сагаа культурнаар үнгэргэхэ уужам клубтай болоо.

Д. Болхоев.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: шэнэ клуб.
Авторай фото.

Оролдосотой библиотекарь

Раиса Митрофановна Пашинская Зэдын аймагай Баянай хүдөөгэй библиотекые даагшаар хүдэлмэрилдэг.

Тус библиотекэ ном олонтой. Тэндэ колхозой залуушуул, наһажаалшье хүнүүд үдэшэ бүри олоороо суглардаг. Мүн хүршэ һургуулиин һурагшадшье ерэдэг.

Раиса Митрофановна Пашинская хүн бүхэндэ зулгы зохидхоноор хандажа, хэрэгтэй, таараха номуудые дурадхадаг, ойлгогдодоггүй асуудалнуудтань харюу үгэдэг юм.

Магазинай харуулшанаар хүдэлмэрилдэг 70 наһатай И. Ф. Кожевников эдэбхитэй уншагшань юм. Мүнөө И. Ф. Кожевников олон ном уншаа. Тэдэнэй тоодо: Г. Николаевагай «Таряа хуряалга», А. Фадеевэй «Залуу Гварди» болон бусад номууд оролсоно. Эдэбхитэй уншагшадай нэгэн бологшо огородой бригадын звеньевод Мария Сычева: «Би дуратайл номоо абажа уншагшаб, библиотекарьнай намда туһалдаг», гэжэ хөөрэнэ. Тиихэдэ колхозой залуушуул үдэшэ бүри сугларжа, залуушуулай болон студентнэрэй Бүхэдэлхэйн VI фестиваль тухайда бэшэгдэһэн зүйлнүүдые газетэ, журнал дээгүүр бэдэржэ, олоороо уншанад, зураг, фотонуудыень һонирхоно.

Библиотекын үүсхэлээр уншагшадай конференци үе-үе болоод үнгэргэгдэдэг. Һаяын үдэрнүүдтэ Г. Николаевагай «Таряа хуряалга» гэжэ романаар уншагшадай конференци үнгэргэгдэхээр бэлэдхэгдэжэ байна.

Раиса Митрофановна имагтал библиотекынгээ дүрбэн хана дотор һуугаад, сагаа үнгэргэдэггүй, Чапаевай нэрэмжэтэ хүршэ колхозой фермэ, үбһэшэдэй бригада дээгүүр гаража ном тараадаг. Мүн нүхэр Пашинская элдэб һонин асуудалаар хөөрэлдөө хэдэг, партп, правительствын тогтоолнуудай удхашанарые ажалшадта ойлгуулдаг юм.

Коммунистка Р. М. Пашинская оролдосотой, шадамар ажалаараа хүдөөгэй энэ библиотекые культурын гуламта болгожо шадаба.

В. Башаров.

Һайнаар ажаллаба

Трамвайн харгын барилгада городой ажалшад эдэбхитэйгээр хабаадана. Бурмонкоопсоюзай коллективһээ һаяхан 33 хүн ошожо хүдэлөө. Нүхэр Шастинай хүтэлбэрилһэн бригада Үдын хүүргэһээ Куйбышевай үйлсэ хүрэтэрхи талмай дээрэ шорой адхажа дүүргээ. Нүхэр Калининай бригадынхид Куйбышевай, Балтахиновай үйлсэнүүдэй уулзабари дээрэ автомашинын харгын асфальт задалжа, рельснүүдые табяад, богонихон саг соо тэндэ шорой адхажа дүүргэбэ.

Холщевникова, Кравцова, Блинников, Калинин, Халзагаров, Камбарова, Симонова, Шарапов, Норбоев болон бусад барилга дээрэ һайнаар ажаллаа.

К. Данилов.

ХИЛЫН СААНАҺАА

ТАСС-эй мэдээсэл тухай хариин гүрэнүүдэй хэблэл иигэжэ бэшэнэ

ХИТАД

ПЕКИН, августын 29. (ТАСС). Түби хоорондын баллистическэ ракетэ Советскэ Союзда амжалтатайгаар туршагдаба гэһэн мэдээсэл бүхы дэлхэйн ажалшадые баярлуулжа байна гэжэ «Дагунбао» газетэ түрүү бэшэг соогоо бэшэбэ.

Наукые хүгжөөхэ хэрэгтэ Советскэ Союз айхабтар ехэ хубита оруулаа гэжэ газетэ тэмдэглэнэ. Ракетнэ техникын талаар Советскэ Союзай туйлаһан агууехэ амжалта эб найрамдалые хүсэгшэ бүхы хүнүүдэй хүсэ шадалыень улам эршэдүүлхэ, Советскэ Союз түрүүтэй социалистическэ лагериие улам бэхижүүлхэ байна.

Социалистическэ наука болон техникэ ажал хүдэлмэридэ, амгалан байдалда хэрэглэгдэдэг гээшэ. Гэбэшье, дай үүдхэхэ дуратай империалистнууд гараа хабсараад миин һуунагүй. Советскэ Союзые, арадай демократиин оронуудые тойруулан сэрэгэй базануудые тэдэнэр байгуулна, сэрэгэй бүлэглэлнүүдые эмхидхэнэ.

Тиимэ дээрэһээ совет гүрэнэйнгөө аюулгүй байдалые хангаха, бүхы дэлхэй дээрэ амгалан тайбан байдал тогтоохо зорилгоор Советскэ Союз өөрыгөө хамгаалха хүсэ шадалаа улам бата бэхи болгохо баатай болоно гэжэ «Дагунбао» газетэ онсолон тэмдэглэбэ. Тиихэтээ хамта саашадаашье буу зэбсэг хуряалгахын, атомна буу зэбсэгые хорюулхын түлөө Советскэ правительство үсэд шангаар оролдохо юм гэжэ эли тодоор мэдүүлэгдээ гэжэ статьягайнгаа түгэсхэлдэ газетэ бэшэнэ.

АМЕРИКА

НЬЮ-ЙОРК, августын 28. (ТАСС). Холбоото Штадууд техникэ болон промышленностиин бүхы шахуу һалбаринуудаар ямаршье гүрэнһөө булюу һайн гэжэ урдань һанадаг байһан Америкын зарим зон түби хоорондын баллистическэ ракетын Советскэ Союзда амжалтатайгаар туршагдахадань ехээр сошобо гэжэ «Коломбиа Бродкастинг систем» гэжэ радиосистемээр үгэ хэлэһэн шэнжэлэгшэ Джордж Герман мэдүүлээ.

Угайдхадаа түби хоорондын баллистическэ снаряд бүтээхын тулада Холбоото Штадууд айхабтар ехэ хүсэ, мүнгэ гаргаад, ямаршье амжалта туйлаагүй байһаниинь Америкын олон зоной урмые хухаруулаа гэжэ Герман хэлэбэ.

ТАСС-эй мэдээсэл хадаа «тиимэ үзэгдөөгүй ехэ амжалта бэшэ юм» гэжэ гүрэнэй секретарь Даллес болон тусхай тушаалтай бусад хүнүүдэй мэдүүлбэшье, энэ туршалгын айхабтар ехэ удхашанартай байһаниинь хэндэшье эли гэжэ «Крисчен Сайенс Монитор» газетын корреспондент Уильям Стрингер бэшэнэ. ТАСС-эй мэдээсэл тиимэ ехэ удхашанаргүй, мүн техникын талаар Советскэ Союз балай ехэ амжалта туйлаагүй гэхэ болоо һаамнай буруу гээшэ гэжэ мүн лэ энэ газетын корреспондент Роберт Коуэн тэмдэглэбэ.

Советскэ Союзай иимэ амжалта туйлаад байхадань, Холбоото Штадууд дайнда бүри ехээр, эдэбхитэйгээр бэлэдхэхэ ёһотой болоно гэжэ «Вашингтон Пост Энд Таймс Геральд» газетэ мэдүүлнэ.

АНГЛИ

ЛОНДОН, августын 28. (ТАСС). Түби хоорондын баллистическэ ракетые Советскэ Союз амжалтатайгаар туршаба гэһэн ТАСС-эй мэдээсэл тушаа Англиин элдэб нютагуудай газетэнүүд бэшэхэ зуураа, түби хоорондын ракетые байгуулха хэрэгтэ Советскэ Союз айхабтар ехэ амжалта туйлаа гэжэ тэмдэглэнэ.

Түби хоорондын ракетэ бүтээгээд байхадаа Советскэ Союз «бусадта орходоо үлэмжэ ехэ хүсэтэй болобо», энэ талаар Англи США хоёр хожомдожо байна гэжэ «Манчестер Гардиан» газетын научна шэнжэлэгшэ бэшээ. Энэ шэнжэлэгшын хэлэһэнэй ёһоор, түби хоорондын баллистическэ ракетэ байгуулха хэрэгтэ США Советскэ Союзһаа гурбан жэлээр хожомдоод ябана.

Энэ ракетын баллистическэ байһан дээрэһээнь, тэрэнэй ниидэжэ ябахадань ондоо тээшэнь залан шэглүүлхэ аргагүй, энэнь айхабтар ехэ амжалта гэжэ «Йоркшир Пост» газетын шэнжэлэгшэ мэдүүлбэ.

Түби хоорондын советскэ ракетын бүтээгдэһэн ушар техникын талаар Советскэ Союзай булюу һайн байһыень гэршэлбэ гэжэ «Скотсмен» газетэ тоолоно.

СИРИ

ДАМАСК, августын 28. (ТАСС). Түби хоорондын баллистическэ ракетын, мүн атомна болон водородно буу зэбсэгэй Советскэ Союзда амжалтатайгаар туршагдаһан тухай ТАСС-эй мэдээсэлдэ Сириин бүхы газетэнүүд анхаралаа ехээр хандуулна. Энэ ракетые бүмбэрсэг дэлхэйн ямаршье хубида эльгээжэ болохо юм гэһэн мэдээсэлые газетэнүүд илангаяа онсолон тэмдэглэнэ.

ФРАНЦИ

ПАРИЖ, августын 28. (ТАСС). Түби хоорондын баллистическэ ракетын туршалгын амжалтатайгаар үнгэргэгдэһэн тухай ТАСС-эй мэдээсэлдэ Парижай хэблэл анхаралаа ехээр хандуулна. Энэ мэдээсэлэй айхабтар ехэ удхашанартай байһыень газетын шэнжэлэгшэд онсолон тэмдэглэбэ.

«Хэрбээ мэдээсэл соо хэлэгдэһэн зүйлнүүдэй лаб зүб байгаа гээшэ һаань, уласхоорондын политика заатагүй ондоогоор ябуулагдаха ёһотой болоно» гэжэ «Паризьен Либере» газетэ тэмдэглэбэ.

«Атомна буу зэбсэгэй талаар СССР США-һаа арбан жэлээр гээгдэжэ ябана гэжэ американхид урдань һанадаг байгаа. Энэ һанамжын буруу байһаниинь мүнөө эли болоод байна. Хэрбээ ородууд тиимэ аймшагтай буу зэбсэг бүтээжэ шадаба гэһэн мэдээсэлэй зүб байгаа һаань, тэдэнэр хэндэшье диилдэхээ болихонь» гэжэ «Фигаро» газетэ мэдүүлээ.

Баруун гүрэнүүд Советскэ Союзые сэрэгэй хүсөөр диилэхээ болибо, тиимэһээнь тэдээнтэй эблэржэ хэлсээ хээд, хэрэгүүдтэнь оролсонгүй байя гэжэ «Комба» газетэ уряална.

«ТАСС худалаар мэдүүлгэ хээ, тэрэнэй хэлэһэн зүйлнүүдынь буруу гэжэ Вашингтоной зарим з... бээ һамааруулхын тулада мэдүү... жэ болохо... Гэбэшье, советскэ ... тэлбэрилэгшэдэй хэзээшье хүд... лаар хэлэдэггүйнь бүгэдэндэ ... дээжэ, Америкын эрдэмтэдтэй ад... бэлигтэй эрдэмтэд Советскэ Сою... дашье бии, тэдэнэр үнэхөөрөө ила... та туйлажа шадаха байһании... хэндэшье эли» гэжэ «Эко» газе... мэдэрнэ.

Түби хоорондын түрүүшын ра... тын дэлхэй дээрэ бии болохо... «уласхоорондын стратегидэ ... хубисхал болобо гээшэ. Энэнь ... дородно бомбын бии бологшо... бүри ехэ удхашанартай» гэжэ «Ли... берасьон» газетэ бэшээ.

«Хэрбээ урдань СССР-һээ ал... холо байдаг дээрэһээ атомна, во... родно бомбонууд манай газар дэ... унахагүй гэжэ американхидэй ... надаг һаань, мүнөө энэ һан... жань буруу болобо» гэжэ мүн ... энэ газетэ бэшээ.

Уласхоорондын бүхы шух... асуудалнуудые Советскэ Союз... эбэй ёһоор шиидхэхыень бар... гүрэнүүдые «Либерасьон» уряа...

«Социализмые» сэрэгэй хү... үгы хэхэбди гэжэ империалист... дай һанадаг бодолынь хэзээшье ... сэлдэхээ болибо. Ушарынь, т... хоорондын советскэ снаряд бү... дашагүй ехэ хүсэтэй зэбсэг бай... гэжэ «Юманите» газетэ мэдүү...

ФИНЛЯНДИ

ХЕЛЬСИНКИ, августын ... (ТАСС). Советскэ Союз хүсэ б... тай байһан дээрэһээ буу зэбсэ... ряаха талаар, уласхоорондын ... шүүрилтэ байдалые зөөлэрүүлх... лаар олон дурадхалнуудые о... даг байгаа гэжэ урдань зари... һанадаг байгаа. Тиихэдээ сэр... хүсэнэй талаар баруун гүрэ... тусхайлбал США хэндэшье ди... хээр бэшэ гэһэн һанамжа бии ... гаа.

Ракетэ амжалтатайгаар ту... даба гэһэн ТАСС-эй мэдээсэл... руун гүрэнүүдэй сэрэгэй хүт... рилэгшэдые айхабтар ехээр с... дуулан, абиртуулба гэжэ «К... Уутисет» газетэ бэшэнэ. ТА... мэдээсэлые дуулаад бай... Лондондо боложо байһан хэ... дэ хабаадажа байгаа баруун... нүүдэй түлөөлэгшэд энэ хэл... һайнаар дүүргээ һаамнай б... гүрэнүүдтэ дээрэ гэжэ ойлго... зэ гэжэ газетэ тэмдэглэнэ.

—✪—

Йемендэ Англиин ... хэһэн добтолго ту...

БЕЙРУТ, августын 28. (Т... Йеменэй хэрэгүүдээр Ливанда ... даг этигэмжэтэ Тарзизи авг... 28-да пресс-конференци хэжэ ... мендэ Англиин добтолһон ... Ливанай болон гадаадын жу... стнуудта хөөрэжэ үгөө. Й... Англиин добтолһоор найман ... үнгэрбэ гэжэ тэрэ хэлээ. А... энэ добтолгые бүхы дэлхэй... ниитын буруушаажа бай... һаань, Англи Йеменэй урда ... улам эдэбхитэйгээр добтолһо... жэ Тарзизи мэдүүлбэ. Һүүлэй ... Англиин сэрэгүүд Йеменэй ... газарнуудта галзуу дошхоноо... толжо, хүндэ артиллери, та... дые, самолёт болон ракетнэ ... зэбсэг хэрэглэнэ. Һая абтаһа... дээнэй ёһоор, амгалан бай... зон дээрэ англиинхид гал а... бомбонуудые хаяжа байна ... этигэмжэтэ хэлэбэ.

—✪—

Американ самолё... бутаран унаба

НЬЮ-ЙОРК, августын ... (ТАСС). Бовиной шадар ... штадта «В-50» гэжэ Америк... молёт бутаран унаад шаташ... жэ Юнайтед Пресс агентств... дээсэнэ. Самолёдые жолоо... парашюдаар һүрэжэ буугаа.

—✪—

Чехословакиин ху... зоной тоо

ПРАГА, августын 28. (Т... Чехословакиин телеграфна а... вын мэдээсэһэнэй ёһоор, ... оной июлиин 1-дэ Чехослов... хүн зон 13.353.104 хүн боло... гэрһэн 12 һарын туршада хүн... тоо 129 мянган хүнөөр олон...

Албаниин Арадай Республикада виноград айхабтар ехэ газар дээрэ, хэдэн зуун гектарта таригдана.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Влора гэжэ нютагта виноград хуряагдажа байна.

ТАСС-эй фотохронико.

Үсэд Мындай

✦ ✦ ✦

(Яхад онтохон)

✦ ✦ ✦

Урдын урда сагта, түби дэлхэйн тэг дунда, Мындай гэжэ үзэгдөөгүй үсэд хүн бии һэн ха. Буурал болоһон хүгшэнтэй, Чаллай гэдэг хүбүүтэй, үшөө бэритэй байгаа. Хүбүүгээ тусгаар айл болгохо гэжэ шиидээд, нэгэтэ иигэжэ хэлээ юм:

— Чаллай, өөрэйн урсаһаа утаа бааюулхаар болоош.

— Аба, танайл мэдэхэ хэрэг ха юм, — гэжэ хүбүүниинь харюусаба ха.

— Хара горхондо урсаяа барихаш,—гэжэ эсэгэнь эгсээр хэлэбэ. Хүбүүниинь зүбшөөнэ. Зүгөөр Хара горхон Чаллайн һанаанда таарабагүй. Урса барихаар уужам салуу газар Сагаан горхондо олобо. Уданшьегүй, һайшааһан газартаа урса бодхоод байхыень мэдэхэдээ, Мындай мэдэрэл алдатараа сухалдаба. Шэнэ урсынгаа үүдэ үрхые дулаалха гээд, Чаллайн һамгантаяа ерэхэдэ, урсань унашанхай байба гэхэ. Һамганиинь урсаяа хэдэ дахин тойрохо зуураа:

— Ямар тодхор дайраба гээшэб?! Тэлэг бурхамнай таһа сабшаатай байнал! — гэжэ халаг хухы болобо:

— Хаанаһаа иимэ муухай ушарал тохёолдоо гээшэб?!, — гэжэ Чаллайн гайхаханшье тэрээгүүр.

— Ядаг хээдэг хүмш! Шиниил эсэгын гарһаа гараһан гай тодхор ха юм, — гээд, һамганиинь һанаа алдаба.

— Аба, үсэд лэ хүн байнаш даа! Үсэрөө хадаш ,бишье үсэрхэб! Сагаан горхондо урсамни байхаяал байха!,—гэжэ Чаллай уур сухалаар уухилба. Үнэндөө, эсэгэ хүбүүн хоёр хандагайн хоёр годон шэнги адли байгаа бшуу. Нэгэниинь урсаяа баридаг, нүгөөдэнь унагаадаг байжа, хоюулаа хүн зоной хошон үгын хоол болобо. Эсэгэнь Сындыс гэжэ нэрэтэй, сахир сагаан моритой һэн ха. Һайн һайхан үүлтэрэй тэрэ хүлэгэй хүзүүгээ нугалаад, галта хурса нюдэнүүдээ ялалзуулхадань, гайхангүй байхын аргагүй. Сындысые ондоо нютагайхид харамсаараа:

— Ямар һара, наран шэнги һайхан морин гээшэб?, — гэжэ атаархангяар асуудаг байгаа.

Энэмнайшье мориной дээжэ гээшэ даа, — гэжэ нютагай нэгэн харюусадаг һэн.

—Нюрган дээрэнь домбоор дүүрэн сэгээ табяад бүхэли үдэр уһан жороо табилуулаашье һаа, салгидхагүй,—гээд үшөө нэгэниинь нэмэдэг байба.

— Сайгаа уугаад, эзэниинь тэрэнээ унаад, табилуулхадаа, зуугаад модоной газарта байһан ондоо нютаг хүрөөд, үдын эдеэ баридаг юм, — гэжэ гурбадахинь хөөрэдэг бэлэй.

Нэгэтэ Мындай холын байра балгааһанда байһан танилдаа айлшалаад, ой тайгын дундуур нүхэртээ бусажа ябаба ха. Хазаар моритой хоёр нүхэдэй харгые хүндэлэн, сагаан бүдые зүүгээр логшоһон шэнгеэр, саһан дээгүүр һолонгын гүйгөөд гарашаһан мүр харагдаба. Тэрэнэй мүрөөр мушхэхэдэнь, хуй һалхинда хухарһан, унанги шэнэһэнэй хүнды руу орошоһон байгаа.

— Байза! Олохо олзомни энэл байна бшуу!,—гэжэ бодоод, Мындай морёо татаадхиба.

— Биратай олзо бэшэ даа. Аян замда ябаһан зон аад, һолонго агнажа сагаа хаяхань бэрхэтэйл,— гэжэ нүхэрэйнгөө хэлэхэдэ Мындай үсэрбэ.

— Олзоёо орхёод ошохогүйб!

Сумаа сооһоо хабхаан гаргажа, унаангиин хүндын амһарта табяад, олзоёо хүлеэхэ зуураа:

— Яба саашаа!, — гэжэ нүхэр тээшээ хандан, толгойгоо хазагад гүүлэбэ.

Мындайн аяг зан мэдэхэ нүхэрынь:

— Олзотой бусаарай!, — гэхэтээ хамта морёо ташуурдажархиба. Мындай нэгэ хонобо. Һолонго байхагүй. Бимба гараг хүрэтэр хүлеэбэ. Һолонго үгыл аад үгы. Хүлеэхүлеэһээр байтарнь хүнһэниинь дууһашаба. Мындай һолонгоёо хүлеэһээр...

— Һо-лон-го а-ри-лаа, — гэжэ мүнхэ ногоон шэлбэһэтэй зуун наһатай хасуури һөөлдэнгеэр «шэбэнэбэ» ха.

— Олзоёо орхихогүйб. Заабол абаад ошохоб!, — гэжэ Мындай сухалдан, шэнэһэнэй хүнды руу нюдаргаяа хээд, шуухирна. Үлэсхэ гээшэ халуун сайтай худа ураг бэшэ ха юм. Аха аргынгаа барагдахада, үсэд Мындай хайратайхан Сындыс морёо мяхалба. Һолонгын хойноһоо гасалһаар байтарнь, бүхэли һара үнгэршоо. Мындай моринойнгоо мяха дууһатар эдижэ, булуу яһыень химэлээд, бүһээ шангадхажа татанхай, амаргалдаа туласа малгайгаа доошонь даранхай гайхажа байба гэхэ. Һолонгонь үгыл аад, үгы даа. Мындай сүхэрэнгүй хүлеэнэ. Хажуудахи хасуури дээрэһээнь, һаяхан нойрһоо һэриһэн хэрмэн хэлэбэ:

— Һо-лон-го а-ри-лаал!

— Олзоёо орхёод ошохогүйб!, — гэжэ хүбшэ тайгын сууряататар Мындай ганирба. Түрэл саданиинь гэнтэ Мындайгаа үгылөөд бэдэржэ эхилбэ. Буурал хүгшэниинь хүбүүнтээ хамта бэдэрээд, үлдэжэ үхэхээ байһан үбгэжөөлөө олобо. Чаллай зэмэлэнги нюдөөр эсэгээ хараад байба.

— Үни эдигдэһэн үндэгэнэй сэнтэй һолонгын түлөө хүлэг морёо һалгааш!,—гээд, хороо бусалһан хүгшэниинь үбгэжөөлдөө харайжа бууба.

Соохорхон мэдээндээ байһан Мындай:

— Һолонгогүйгөөр эндэһээ ошохогүйб!, — гэжэ ама гараба. Хүгшэниинь нарай нялхые аргасааһандал, гэртээ ошохыень гуйна. Ядахадаа:

— Энэ наһан соогоо намайе зобоогоош! Тэнэгшни тэнгэридэ туламa!—гэжэ хүгшэн эмгэниинь үгэлөөд, гэр тээшээ хүбүүнтээ дабшаба ха. Теэд үсэдһөө үхэхээ байһан үбгэнөө хайрлаһандаа, бүхэли үбэл—үдэр бүри эдеэ хоол асаржа үгэдэг байгаа гэхэ. Эсэгынгээ ой соо үбэлжэжэ байха һамбаанда, Чаллай хүбүүниинь һамгантаяа хамта шэнэ урса заһабарилаад, Сагаан горхондоо зөөжэ ошоо һэн гэдэг. Хабар болоһон хойно Чаллай ерээд, эсэгэһээ асууба:

—Һолонгоёо хүлеэжэл байна гүт?

—Тиигэнэб. Шамда хэрэгтэй шандаганай һужуур эндэшни үгы! — гэбэ.

—Аба, һолонготнай долоон заяанда арилаал,—гээд унанги модоной нүгөө үзүүртэ, хүнды нүхэ гараараа зааба. Мындай амандаа уһа балгаһандал, үгэ дуугаа хуряаба. Тэрэнэй нюдэниинь тэнгэриин хизаар руу, холын хадануудай оройгоор харашоод байгаа.

—Аба, һолонго һахижа байхадатнай, һамгантаяа Сагаан горхон руугаа зөөжэ ошоо һэмди,—гэжэ Чаллай шэбэнэн татаад хэлэбэ. Халуун сог хаанааб даа хабшуулһандал болоод, Мындай хүл дээрээ бодошобо. Улхархайһаа унахаяа байһандал нюдөөр хүбүүн тээшээ харашоод удаан зогсожо байтараа, хэлэһэн үгыень хүсэд ойлгоходоо, Мындай галзууран, газарта нёлбобо. Чаллайнгаа нюур харахаяашье болишоод, гэр руугаа гэшхэлһэн юм гэдэг. Бүхэли жэл гэртэхинээрээ гансашье үгэ дуугаралсаагүй. Хожомынь, хэн нэгэнэй һолонго хүлеэһэн тушаань дурдахада, үбгэн Мындай шэг шарайгаа хубилган, гэдэһэ гүзээгөө мушхуулдаг болоһон гэлэй.

ТИМОФЕЕВ—ТЕРЕШКИН.

Редакторай ор... О. ГОМБОЕ...

Адрес редакции: г. Улан-Удэ ул. Ленина, 26. Телефоны редакции: редактора 46-32, зам. редактора —32-74, отв. секретаря — 27-37, отделов: партийной жизни, сельского хозяйства — 47-59, пропаганды и переводов — 35-... культуры и быта, промышленности — 34-05, местной информации и писем —24-74 корректорская —37-67, бухгалтерия 37-32. Для междугородных переговоров—16.

Н 00509. Типография Министерства культуры Бурят-Монгольской АССР Зак. № 1...